

Uvodnik /Introductory note

dr. Ivo Politeo: Što hoće pravi odvjetnici? <i>Ivo Politeo: What do real lawyers want?</i>	2
Iz Hrvatske odvjetničke komore /From the Croatian Bar Association	
Obilježen 34. Dan hrvatskih odvjetnika <i>CBA marks 34th Croatian Lawyers' Day</i>	4
Duga povijest odvjetničkog ispita u Hrvatskoj <i>The long history of the lawyers' exam in Croatia</i>	8
Odvjetnički ispit u Hrvatskoj - argumenti "za" i "protiv" <i>Lawyers' exam in Croatia- arguments for and against</i>	11
Pristup odvjetništvu u Češkoj <i>Admission to the Bar in the Czech Republic</i>	13
U Slovačkoj je Komora jedini organizator odvjetničkih ispita <i>Bar Association – the only organizer of lawyers' exams in Slovakia</i>	15
Sastanak predsjednika odvjetničkih komora Srednje i Istočne Europe <i>Presidents of Bar Associations of Central and Eastern Europe meet in Zagreb</i>	17
Novi sporazum o suradnji HOK-a i ABA-e <i>CBA and ABA conclude a new cooperation agreement</i>	23
Tko je bio dr. Ivo Politeo? <i>Who was Ivo Politeo?</i>	25
Predstavljeno drugo prošireno izdanje Hrvatsko-engleskog pravnog rječnika <i>Second enlarged edition of Croatian-English Law Dictionary presented at CBA</i>	31
Suradnja odvjetnika i privatnih detektiva <i>Cooperation between attorneys and private detectives</i>	32

Članci/Discussions

dr.sc. Dragan Zlatović: Zabrana natjecanja radnika s poslodavcem <i>Dragan Zlatović: Prohibition for employees to compete against the employer</i>	36
---	----

Reagiranja/Reactions

Reagiranje Dragana Katića, suca Vrhovnog suda Republike Hrvatske <i>Reaction of Dragan Katić, justice of the Supreme Court of the Republic of Croatia</i>	42
--	----

Engleski za odvjetnike / English for lawyers

Kolokacije u jeziku prava: Kabuki i papiri iz Paname - što im je zajedničko? <i>Collocations in the language of law: Kabuki and Panama Papers – what do they have in common?</i>	44
---	----

Hrvatski za odvjetnike /Croatian for lawyers

Veliko i malo početno slovo u jeziku prava (1) <i>Upper-case and lower-case letters in the language of law (1)</i>	46
---	----

Prisege / Oaths

Prisege dane 17. veljače 2016 <i>Oaths taken on 17 February 2016</i>	48
Prisege dane 23. ožujka 2016 <i>Oaths taken on 23 March 2016</i>	50
Prisege dane 13. travnja 2016. <i>Oaths taken on 13 April 2016</i>	52

In memoriam /Obituaries

Mario Klokočovnik, Berto Črnja	54
Poziv Kreditnog odbora HOK-a <i>Call by CBA's Credit Committee</i>	55

Dr. Ivo Politeo, ugledni odvjetnik, bio je više od 20 godina urednik časopisa "Odvjetnik". U časopisu je, kao i u odvjetništvu, ostavio neizbrisivi pečat, prvenstveno svojim uvodnicima, koji često nisu bili potpisani. Uredništvo "Odvjetnika" u ovom broju objavljuje uvodnik dr. Ive Politea objavljen u "Odvjetniku" br. 7, u rujnu 1940. godine, te na taj način odaje počast svom dugogodišnjem uredniku, povodom 60. godišnjice njegove smrti. Ovaj uvodnik i riječi dr. Ive Politea i danas su jednako zanimljive i aktualne kao što su bile i prije 76 godina kada su napisane.

Što hoće pravi odvjetnici?

dr. Ivo Politeo

odvjetnik u Zagrebu
(1887. - 1956.)

Odvjetnici brane zakon, preko ovoga građane, preko ovih pak državu. Za takvu obranu potrebna im je sloboda, koja će im dati smjelost i mogućnost da zakon brane pred svakim bez razlike tko ga bude povrijedio ili napao: pred najmoćnijim kao i najslabijim, pred državnim organom ili ma kim drugim. Bez ove slobode i bez autonomije i imuniteta kao sredstva za njezino održavanje ne bi bili sposobni izvršiti svoj zadatak. Bez nje bili bi obične marionete, koje bi pokorno izvršivale volju privremeno jačega. Zato odvjetnici - pravi odvjetnici - traže za sebe s l o b o d u a z a s v e i p r a v n u državu. Valja pri tome naglasiti da ta sloboda nije privilegij odvjetnika, jer ne može biti privilegijem ono, što je bezuvjetno nužno za ispravno vršenje zvanja, što leži u samoj naravi zvanja.

Izgledalo bi prema tome da su odvjetnici konservativan, nesocialan elemenat odn. statički, ne dinamički. Jer tko brani zakon, dakle ono što jest, čuva postojeće i ne dopušta razvoj; tko zagovara pravnu državu, spriječava promjenu prava u pravcu socialne pravde. Ovakovi krivi zaključci i tvrdnje proizlaze iz sasvim krivog

shvaćanja odvjetničkog zvanja i pravne države. Odvjetnik brani, doduše, zakon, ali u isto vrijeme upozorava na njegove nedostatke, čime najviše daje potstreka njegovoj budućoj promjeni i evoluciji prava. Najzornije se to vidi na krivičnoj raspravi, gdje državni tužilac obično traži striktnu primjenu paragrafa, polazeći sa stanovišta vremena kad je zakon donesen, dok odvjetnik-branitelj traži onakvu primjenu, koja odgovara pravnoj svijesti, duhu i prilikama časa kad se krivično djelo presuđuju i uopće pravednosti. Pa ako sud u pogdjekojem slučaju i neće moći uvažiti takvo razlaganje odvjetnika, jer neće smjeti suditi mimo i preko zakona, ipak će ono samo doprinijeti dozrijevanju one uvidavnosti, koja napokon rađa promjenom, poboljšanjem zakona. Kao što čuvar šume čuva mlado drveće baš sa svrhom da se razvije u snažna stabla, kao što čuvar djeteta ne spriječava - nego naprotiv promiče - da ono odraste do mladića i muža, tako i odvjetnik kao čuvar prava krči put još boljem pravu. Čuvar pravne države on je ujedno jedan od dinamičnih tvoraca socialne države, vijesnik savremenosti, glasonoša socialnih zahtjeva. Sve

to zato, jer pravna država ne isključuje socialnu državu - kako smo to nedavno čuli savim pogrešno tvrditi - , jer se uopće i ne da zamisliti država, koja ne bi bila socialna. Ne treba da zalazimo daleko u prošlost, a da vidimo da su države u socialnom pogledu najviše napredovale baš onda kad se najviše polagalo važnosti na njihov pravni karakter. Pravna država ostvaruje socialne zahtjeve mijenjajući pravo, ali ne vrijeđajući prava, poboljšavajući egzistenciju jednih, ali ne uništavajući egzistenciju drugih, evolucijom makar brzom i dubokom, ali ne revolucijom. U tome je razlika i nju valja shvatiti.

Kakogod ova razmatranja izgledala opća, ona su ipak danas aktualna. Na sva se, naime, usta govori o novome društvenome i privrednome poretku u čitavoj Evropi, pa i u našoj državi. Dojučerašnji pristaše sadašnjeg poretka, pa

čak i oni koji su se znali s njim okoristiti, tvrde da su najednom došli do uvjerenja da on ništa ne vrijedi pa da ga valja zamijeniti novim. U neprilici su tek s kojim, jer ima tu na izbor više novih poredaka, a nije baš tako lako proreći koji će od nositelja novih poredaka ostati konačno najjači. No mi kao odvjetnici i u ovome listu ne ulazimo poblize u tom. Mijenjao se današnji poredak ili ne, bio novi poredak ovakav ili onakav, mi u s v a k o m e poretku želimo održati svoju slobodu kao odvjetnici, a to će reći autonomiju i imunitet. Ne radi nje same i radi naše lične koristi, nego radi svrhe našeg zvanja, koja se sastoji u zaštiti ličnih i imovinskih prava sviju građana a u skladu s ispravno shvaćenom socialnom pravdom. Sve to, dakako, u pretpostavci da hoćemo ostati p r a v i odvjetnici. Zar možda ima ipak koga tko to ne bi htio?

ODVJETNIK 3-4/2016.

Glasilo-Časopis Hrvatske odvjetničke komore, Zagreb, 3 - 4 2016., god. 89.
Journal of the Croatian Bar Association, Zagreb, 3 - 4 2016, annual file 89

Glavni i odgovorni urednik: Robert Travaš, odvjetnik, Zagreb, Jurkovićeva 24, tel: 466665; fax: 4665666; robert.travas@tip.hr, **Urednik:** mr. sc. Tin Matić, odvjetnik, Zagreb, Vlaška 95, tel: 6170791, fax: 6170792, tin.matic@zg.t-com.hr, **Izvršna i grafička urednica:** Nataša Barac, Zagreb, Koturaška cesta 53, tel: 6165207, fax: 6170 838, e-mail: hok-cba@hok-cba.hr, **Uredništvo:** Mladen Klasić, Maroje Matana, Ingrid Mohorovičić-Gjanković, Leo Andreis, Marijan Hanžeković, Ranko Pelicarić, Mladen Sučević, Igor Hrabar, mr. Šime Pavlović, Ivica Crnić, Mario Janković, Boris Jukić, dr. sc. Atila Čokolić – odvjetnici, Arno Vičić, odvjetnik u m., Mato Arlović, sudac Ustavnog suda RH, mr. sc. Hrvoje Momčinović, sudac Ustavnog suda u m., Mladen Žuvela, sudac Ustavnog suda u m., mr. sc. Iris Gović Penić, sutkinja Županijskog suda u Zagrebu **Lektor:** Zvonko Šeb, **Tisak:** Kerschhoffset d.o.o., Zagreb, **Grafička priprema:** P.L. Studio, Zagreb. **Fotografije:** Grgur Žučko, Nataša Barac, Ines Stpetić.

Uredništvo

Zagreb, Koturaška cesta 53/II
tel: 6165 207; fax: 6170 838
e-mail: hok-cba@hok-cba.hr

Prodaja oglasnog prostora-marketing

1/1-6.800,00 kn,
1/1 (omot)-7.800,00 kn,
1/2-3.800,00 kn

Izdavač

Hrvatska odvjetnička komora, Zagreb
Koturaška cesta 53/II
tel: 6165-200; fax: 6170-686
www.hok-cba.hr

IBAN HR66 2360000-1101268409 **Godišnja pretplata za tuzemstvo** 200,00 kn, **za inozemstvo** 40 eura, **pojedinačni broj** za tuzemstvo 40,00 kn, za inozemstvo 8 eura.

Copyright © Hrvatska odvjetnička komora 2008.

Niti jedan dio ove publikacije ne smije se objaviti bez posebnog odobrenja izdavača.

Svi potpisani tekstovi odražavaju stavove i mišljenja isključivo njihovih autora, a ne Hrvatske odvjetničke komore, urednika i Uredništva Časopisa-glasila "Odvjetnik". Uredništvo zadržava pravo objave primljenih materijala u časopisu i/ili na web stranici HOK-a. Materijali objavljeni na web stranici ne honoriraju se.

34. DAN HRVATSKIH ODVJETNIKA

Obilježen 34. Dan hrvatskih odvjetnika

Pripremila:
Nataša Barac

izvršna urednica

Tradicionalna manifestacija hrvatskog odvjetništva, 34. Dan hrvatskih odvjetnika, svečano je obilježen i ove godine. U petak, 18. ožujka, u Hrvatskoj odvjetničkoj komori održan je radni dio, a tema ovogodišnjeg Dana hrvatskih odvjetnika bila je "Pristup odvjetničkoj službi". Prije službenog dijela obilježena je i 60. obljetnica smrti dr. Ive Politea, odvjetnika koji je svoj život posvetio odvjetničkoj profesiji i Odvjetničkoj komori.

Nakon pozdravnih riječi, uvodni govor, u kojem se dotaknuo aktualnog stanja u pravosuđu kao i problema s kojima se suočavaju hrvatski odvjetnici, održao je predsjednik HOK-a Robert Travaš.

"Hrvatska je nešto manje od tri godine punopravna članica EU-a, ali, naravno, kao i sve druge članice EU-a primjenjuje europsko pravo kao nadnacionalno pravo", rekao je Travaš dodajući kako nije siguran da bi mogao za-

ključiti da je status hrvatskih odvjetnika, kao i uvjeti rada, bolji nego što je to bilo prije punopravnog članstva u Europskoj uniji.

"Kod toga ne mislim na moguću konkurenciju kolega iz drugih država EU-a, već općenito na naš status i zakonski okvir koji moramo poštivati u svojem obavljanju odvjetništva, koji ovisi i o raznim direktivama EU-a i odlukama Suda EU-a", istaknuo je.

"Ne možemo se oteti dojmu da utjecaj odvjetništva kroz naša nacionalna ili međunarodna udruženja na politiku i zakonodavstvo koje se odnosi na odvjetništvo sve više slabi. Stvara se dojam da zakonodavac EU-a s takvim odnosom prema odvjetničkoj profesiji demagoški podilazi potrošačima, odnosno svojim biračima, a te potrošače mi odvjetnici još uvijek u skladu s našom stoljetnom tradicijom zovemo klijentima, a ne potrošačima naših usluga", istaknuo je predsjednik HOK-a.

Odvjetnici moraju zajedno djelovati na nacionalnim i nadnacionalnim razinama, nastavio je, i zaštititi neovisno odvjetništvo i njegov status, jer tako zapravo “štitimo osnovne slobode i prava građana”.

Travaš je još jedanput podsjetio da je odvjetništvo u Republici Hrvatskoj ustavna kategorija, a nedavno je i Ustavni sud Republike Hrvatske potvrdio da je “odvjetništvo vid djelovanja pravosuđa i bitan činitelj pravne sigurnosti demokratske i pravne države”. U istoj odluci Ustavni je sud potvrdio i da odvjetništvo nije gospodarska djelatnost, te da je zbog toga “položaj odvjetnika drugačiji od položaja gospodarskih djelatnosti na tržištu”.

Navedeno stajalište, rekao je Travaš, potvrđuje i nedavna presuda Europskog suda za ljudska prava¹, a obje navedene odluke upućuju da je odvjetništvo specifičan dio pravosuđa, jer odvjetništvo djeluje u zaštiti temeljnih ljudskih prava i sloboda, koje su zaštićene međunarodnim konvencijama i smatraju se vrijednostima koje EU štiti i promiče.

Neke aktivnosti Europske komisije u provedenju Direktive o uslugama ponovno pokušavaju narušiti neovisnost odvjetništva. Osim što se želi odvjetništvo svesti na nivo svake druge gospodarske usluge na tržištu, ponovno se pokušava provući koncept neobveznog članstva u odvjetničkim komorama i time rascjepkati ili potpuno uništiti odvjetničke komore. Na taj način želi se oslabiti ili neutralizirati organizirano odvjetništvo u ime navodne potpune liberalizacije pristupu odvjetničke službe, istaknuo je Travaš podsjećajući da je taj koncept već jednom isproban i napušten. Bilo je to 2011. godine, kad je tadašnja potpredsjednica Europske komisije Viviane Reding na kraju uočila da bi takva odredba imalo potpuno suprotan učinak od onoga koji se želio postići i da bi takva regulacija odvjetničke profesije bila kontraproduktivna.

“HOK ima dojam da Europska komisija ponovno pokušava provesti neke svoje zamisli u zemljama EU-a za koje misli da će lakše pustiti pod njihovim pritiskom, pa tako ovo nije prvi pokušaj ukidanja obveznog članstva u odvjetničkoj komori, jer se takav pokušaj dogodio i prije nekoliko godina u Republici Slo-

veniji, ali je nakon žestoke reakcije svih drugih odvjetničkih komora Europe i CCBE-a, te nakon zajedničkog sastanka u Portorožu, vlada Republike Slovenije na kraju odustala od tog prijedloga”, rekao je.

Neke službe Ministarstva gospodarstva Republike Hrvatske, nastavio je Travaš, poslušno i nekritički prenose u neke svoje dokumente i planove provedbe neprihvatljivi odnos prema odvjetničkoj profesiji i iznose potpuno netočne informacije o odvjetništvu, organizaciji i radu HOK-a, kao i o tržištu odvjetničkih usluga u Hrvatskoj. Dokument Ministarstva gospodarstva Republike Hrvatske iz siječnja 2016. godine, pod naslovom “Javne politike za razvoj i reformu tržišta profesionalnih i poslovnih usluga u Hrvatskoj”, u odnosu na odvjetništvo ne izražava stvarno stanje odvjetništva u Hrvatskoj, zaključio je Travaš te dodao da su u tom dokumentu izneseni netočni podaci i izraženo veliko nerazumijevanje u odnosu na odvjetničku profesiju što može dovesti do – kako je rekao – “pogrešnih zaključaka, a još je važnije i do katastrofalno pogrešnih političkih odluka koje se mogu reflektirati ne samo na odvjetništvo, nego i na funkcioniranje pravosuđa u cjelini, a što je najvažnije i na neadekvatnu pravnu zaštitu prava naših građana».

Prilagoditi se pravilima EU-a i uskladiti se s promjenama, ne znači i pod svaku cijenu uništiti ono što je dobro i što dobro funkcio-

1 slučaj Morice protiv Francuske broj: 29369/10

“Danas sam u Hrvatskoj odvjetničkoj komori ne samo kao rektor Sveučilišta u Zagreb nego i kao sin jedne odvjetnice”, rekao je pozdravljajući prisutne Damir Boras.

“Odvjetništvo je važna struka za Hrvatsku, a bez prava ne možemo zadržati ni autonomiju sveučilišta i zato treba slušati glas odvjetnika. Odvjetnici nama građanima daju sigurnost da ćemo ostvariti svoja prava, i ja dajem punu podršku svemu što je predsjednik HOK-a u svome govoru rekao”, kazao je rektor Sveučilišta u Zagrebu.

nira, upozorio je Travaš te istaknuo da je Zakon o odvjetništvu u pregovorima Hrvatske i EU-a u potpunosti usklađen s pravnom stečevinom EU-a i zbog toga “nije bio nikakva prepreka primitku Hrvatske u punopravno članstvo EU-a”.

“Argumentirano tvrdimo da je i danas Zakon o odvjetništvu potpuno u skladu s pravnom stečevinom EU-a”, istaknuo je.

Promjene se, nastavio je Travaš, moraju provoditi odgovorno i u interesu svih naših građana i vladavine prava i pravne države, a kod toga se ne smije zadirati u neovisnost odvjetništva. Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, dodao je, uvijek je pa i sada prepoznavalo i podupiralo ulogu i status odvjetništva u Republici Hrvatskoj, i kao specifičnog i važnog dijela pravosuđa, pa je tako nedavno i predsjednik HOK-a po svojoj funkciji imenovan od strane ministra pravosuđa jednim od članova Savjeta

za praćenje provedbe Strategije razvoja pravosuđa, zajedno s drugim visokim dužnosnicima iz svijeta pravosuđa.

“Ne tražimo posebnu zaštitu ili povlaštenu status, ali tražimo od svih državnih tijela, pa tako i od Ministarstva gospodarstva Republike Hrvatske, poštivanje ustavnog, pravnog i zakonskog položaja odvjetništva i uvažavanje i poštivanje ostvarenja neovisnosti odvjetništva”, kazao je predsjednik Komore. On je podsjetio da je HOK visoko decentralizirana komora te da u Hrvatskoj djeluje 16 odvjetničkih zborova koji imaju svoju financijsku samostalnost. U svim tijelima Komore ravnopravno su zastupljeni svi odvjetnici s cijelog teritorija Hrvatske, a valja još jednom podsjetiti i na potpunu neovisnost članova svih disciplinskih tijela HOK-a, te na to da svi članovi HOK-a sve funkcije u svim tijelima Komore obavljaju volonterski i bez ikakve materijalne naknade.

U ime brojnih gostiju iz inozemstva, među kojima su bili visoki predstavnici odvjetničkih komora Njemačke, Francuske, Austrije, Slovačke, Češke, Poljske, Turske, Slovenije, Bosne i Hercegovine i drugih zemalja, nazočne na Danu hrvatskih odvjetnika pozdravio je dopredsjednik Međunarodne unije odvjetnika Pedro Pais de Almeida. "Želio bih vam prenijeti čestitke predsjednika Međunarodne unije odvjetnika. Nezavisnost odvjetnika uvijek je jedna od važnih tema u svijetu, a odvjetnici diljem svijeta progone se jer zastupaju svoj stranke", kazao je Pedro Pais de Almeida, dodajući da upravo iz tog razloga odvjetničke komore moraju štiti svoje članove koji štite građane. "Međunarodna unija odvjetnika ima izvanredne odnose s Hrvatskom odvjetničkom komorom, a ti će se odnosi i nastaviti", dodao je dopredsjednik Međunarodne unije odvjetnika.

"Hrvatska odvjetnička komora prva će stati u zaštitu poštivanja pravnih propisa Republike Hrvatske i pravne stečevine EU-a, ali i u zaštitu nacionalnih interesa u zakonitim okvirima, a očuvanje neovisnosti i samostalnosti odvjetništva, iz svih navedenih razloga, HOK smatra također jednim od nacionalnih interesa Republike Hrvatske", rekao je Travaš.

Posljednjih godina sve je veći priljev novih članova, pa broj članova HOK-a raste za oko 8 do 9 posto godišnje, iako nekim članovima odvjetništvo nije uvijek prvi izbor nego nužda, jer zapošljavanja u pravosuđu ili u gospodarstvu nema ili je minimalno. U Hrvatskoj tako sada ima oko 4.600 odvjetnika.

"Odvjetništvo nije samo zanimanje, nego i životni poziv. Nadamo se da će se ekonomskim oporavkom gospodarstva i boljim planiranjem školovanja pravnika, odnosno usklađenjem obrazovanja pravnika s potrebama gospodarstva, uprave i pravosuđa, i taj trend promijeniti", kazao je na kraju svog izlaganja predsjednik HOK-a dodajući kako je upravo iz tih razloga i odabrana ovogodišnja tema Okruglog stola Dana hrvatskih odvjetnika, a to je "Pristup odvjetničkoj službi".

Duga povijest odvjetničkog ispita u Hrvatskoj*

O povijesti odvjetničkog ispita u Hrvatskoj, te o tome kako se on mijenjao i dopunjavao, na Okruglom stolu govorio je Mladen Sučević, odvjetnik u Zagrebu i predsjednik Odvjetničke akademije Hrvatske odvjetničke komore.

Povijest odvjetničkog ispita u Hrvatskoj duga je, a još je austrougarska carica Marija Terezija u dalekom 18. stoljeću shvatila važnost edukacije te provela veliku reformu obrazovanja u Austrijskome carstvu. Ona je još 1769. godine odlučila na ovim prostorima uvesti odvjetnički ispit i to je objavila u svojoj "Obavijesti (*intimat*)", koju neki autori nazivaju Dekretom o advokatima.

"Vrlo je neobično i važno da je već tada netko smatrao da je izuzetno važno provjeriti znanje onih koji pružaju pravnu pomoć", kazao je Sučević, dodajući da su osobe koje su se željele baviti advokaturom, morale položiti propisani odvjetnički ispit i položiti prisegu.

Austrijsko carstvo je i nadalje unapređivalo pravila koja su se odnosila na odvjetnike, pa je tako da 1804. godine donesen akt "*Instructio pro advocatis*" u kojem stoji da odvjetnik mora imati položen stručni (odvjetnički) ispit.

Godine 1817., nastavio je Sučević, donesen je kraljevski Dekret o odvjetnicima, a već je tada bilo određeno da se odvjetnički ispit polaže usmeno ili pisano, ovisno o odluci povjerenstva. U Hrvatskoj je ovlast za ispitivanje kandidata na odvjetničkom ispitu imao Banski stol, a kandidati koji su uspješno položili ispit dobivali su odvjetničku diplomu koja ih je ovlašćivala za obavljanje advokature kod svih sudova u Hrvatskoj i Slavoniji.

Od 1854. do 1918. godine odvjetničkom ispitu mogli su pristupiti svi oni koji su imali diplomu jednog od pravnih fakulteta u austrijskom carstvu, a u tom prilično dugom vremenskom

razdoblju nisu se bitno mijenjali propisi. Tadašnji odvjetnički ispit, istaknuo je Sučević, bio je u velikoj mjeri sličan našem današnjem pravosudnom ispitu. Uvjeti su bili diploma pravnog fakulteta i dvogodišnja vježbenička praksa (dio prakse obavljao se kod odvjetnika, a jedan dio prakse vježbenik je obavezno morao obaviti na sudu). Ispit se sastojao od pisanog i usmenog dijela, a ispitivači su mogli biti suci i odvjetnici. Pisani dio sastojao se, kao i danas, od građanskog i kaznenog dijela.

"U 12 godina, od 1899. do 1911. godine, polaganju odvjetničkog ispita pristupilo je oko 680 kandidata, a ocjene su bile odličan, vrlo dobar, dobar i nije zadovoljio", rekao je Mladen Sučević.

Nakon završetka Prvoga svjetskog rata, 1918. godine, dolazi do određenih promjena i Hrvatska postaje sastavni dio nove države – Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, a ta je nova država tek 1929. godine odnijela Zakon o odvjetništvu, odnosno Zakon o advokatima. Do 1929. na našim prostorima primjenjivala su se pravila koja su vrijedila do 1918. godine.

Pravilnik o obavljanju odvjetničke pripravne vježbe i o polaganju odvjetničkog ispita donesen je 1938. godine. Prema odredbama tog Pravilnika, odvjetnički ispit polagao se pred apelacijskim sudom, a ispitno se povjerenstvo sastojalo od predsjednika i četiri člana. Dva člana ispitnog povjerenstva uvijek su morali biti odvjetnici.

Pisani dio ispita trajao je dva dana, pisale su se dvije zadaće, građanska i kaznena, a kandidati su za pisanje zadaća imali na raspolaganja gotovo čitavi dan – od 9 do 17 sati. Za vrijeme pisanog ispita kandidat je mogao koristiti službene tiskalice, zakone i stručnu pravnu literaturu, a zabranjeno je bilo korištenje knjige obrazaca. Usmeni dio ispita trajao je za jednog kandidata dva sata, a ako su istodobno polagala dva kandidata, tada je ispit mogao trajati najmanje tri sata.

Kandidat je na ispitu morao pokazati dovoljno teorijskog i praktičnog razumijevanja, a pola-

* Prema izlaganju Mladena Sučevića, odvjetnika u Zagrebu i predsjednika Odvjetničke akademije HOK-a na Okruglom stolu 34. Dana hrvatskih odvjetnika pripremila Nataša Barac, izvršna urednica Odvjetnika

gao je građansko materijalno i postupovno pravo, trgovačko, mjenično pravo, čekovno pravo, stečajno pravo, pravo pobijanja i prinudnog poravnivanja izvan stečaja, kazneno materijalno i postupovno pravo, te ustavno i upravno pravo, kao i organizaciju pravosuđa. Kandidati su, dakle, polagali temeljna pravna područja koja su svakom odvjetniku potrebna za njegov rad, objasnio je Sučević.

Ocjene su na ispitu bile: položio ili nije položio. Kandidat je položio ispit ako su za to glasovala četiri člana ispitnog povjerenstva. Kandidat koji nije položio ispit mogao je ponovno pokušati nakon šest mjeseci, a ako ni drugi puta nije položio, mogao je ispitu pristupiti još samo jedanput i to u roku od godine dana od dana polaganja drugog ispita.

Svaki član ispitnog povjerenstva (suci i odvjetnici) primio je u ime nagrade 200 dinara, a tajnik povjerenstva 150 dinara. To znači da je kandidat morao za ispit platiti 1.150 dinara. Godine 1938. tečaj jugoslavenskog dinara bio je takav da je 1 američki dolar vrijedio 54,10 dinara. To znači da je kandidat morao uplatiti 21,25 dolara. To bi u današnjoj vrijednosti iznosilo 357 dolara, a preračunato u kune to bi danas iznosilo 2.435 kuna, objasnio je Sučević.

“Danas u Hrvatskoj naknada za pravosudni ispit iznosi oko 2.500 kuna, dakle gotovo da i nema razlike”, rekao je, dodajući da je taj iznos i 1938. i danas iznosio po prilici polovicu prosječne plaće u Hrvatskoj.

“Kao što znate, 1941. godine na ovim prostorima počinje rat. Tzv. NDH primjenjivala je Pravilnik o polaganju odvjetničkog ispita iz 1938. godine, a učinjena je samo jedna promjena koja se odnosila na visinu naknade za ispitivače i tajnika komisije, i tu su naknade povećane za po sto kuna”, kazao je predsjednik Odvjetničke akademije HOK-a.

Novo razdoblje započinje krajem rata, 1945. godine, a nova vlast shvaća da treba odmah donijeti novi zakon o odvjetništvu i to i čini već 1946. godine, nastavio je. U Zakonu o odvjetništvu iz 1945. godine stajalo je da program odvjetničkog ispita i uvjete polaganja odvjetničkog ispita određuje ministar pravosuđa narodne republike na temelju općih uputa ministra pravosuđa FNRJ. Taj se pravilnik primjenjivao do 1947. godine. Prema odredbama Pravilnika, ministar pravosuđa imenovao je ispitno povjerenstvo koje se sastojalo od predsjedni-

ka i četiri člana, a među ispitivačima mogli su biti imenovani odvjetnici, suci Vrhovnog suda Hrvatske, službenici javnog tužiteljstva, službenici ministarstva pravosuđa, profesori pravnog fakulteta (u to vrijeme postojao je samo Pravni fakultet u Zagrebu) i istaknuti pravници. Velika promjena donesena tim Pravilnikom bila je ta da se od 1947. godine odvjetnički ispit više nije polagao pri Banskom stolu već pri ministarstvu pravosuđa. Odvjetnički ispit polagao se iz brojnih predmeta, polagalo se *de facto* gradivo cijelog fakulteta, a prvi put uvedeno je i obiteljsko i radno pravo.

“Važno je istaknuti da se nije priznavao ispit onim osobama koje su ga položile u razdoblju od 1941. do 1945. godine, a odvjetnici koji su surađivali s neprijateljskom vlasti dobili su zabranu djelovanja. Godine 1946. iz Imenika odvjetnika Hrvatske izbrisano je 85 osoba”, objasnio je Sučević.

Pisani dio odvjetničkog ispita trajao je dva uzastopna dana, svaki dan do najviše šest sati, a kandidat je imao pravo koristiti zakonske tekstove. Usmeni dio polagao se pred ispitnim povjerenstvom, a kandidat je morao pokazati praktična znanja i shvaćanje zakonskih propisa, kao i potrebno teorijsko znanje i razumijevanje svih predmeta iz kojih se ispit polaže. Ispitne ocjene bile su: položio s odličnim, položio i nije položio, a kandidat je položio ispit ako su za njegov prolaz glasala četiri člana ispitnog povjerenstva. Kandidati su imali pravo tri puta izaći na odvjetnički ispit.

Novi Zakon o odvjetništvu donesen je ponovno 1957. godine, i u njemu su također bila ograničenja o tome koliko se puta može izaći na ispit (tri puta), a bilo je i određeno da se ispit može

**SPISAK O ADVOKATSKIM ISPITIMA
KOD APELACIONOG SUDA U**

Redni broj	Porođično, rođeno ime kandidata	Kod koga je sve vrijeme vježbe i za koje vreme	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

Obrasci 1-5 20 Pravilnika od 15 aprila 1936 god. Br. 38618.

**KNJIGA ZA ADVOKATSKO ISPITE
KOD APELACIONOG SUDA U**

Redni broj	Kod koga je sve vrijeme vježbe i za koje vreme	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime	Ime i prezime
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

Broj 743

NAREDBA

ministra pravosuđa i bogoštoljia od 10. rujna 1943. broj 43549, kojim se mienja pravilnik o vršenju odvjetničke priprave vježbe i o polaganju odvjetničkog ispita od 15. travnja 1938. broj 38648-1938

Na temelju §§ 18. i 126. zakona o odvjetnicima od 17. ožujka 1929. broj 21560-1929 sa svim njegovim izmjenama i nadopunama izdajem ovu naredbu:

§ 1.

U § 27. pravilnika o vršenju odvjetničke priprave vježbe i o polaganju odvjetničkog ispita od 15. travnja 1938. broj 38648-1938 (Službene novine od 19. travnja 1938. broj 88-XXIX) mjesto rieči »200 dinara« stavlja se rieči »500 Kuna«, a mjesto rieči »130 dinara« rieči »400 Kuna«.

§ 2.

Ova naredba zadobiva pravnu moć dan iza proglašenja u Narodnim novinama.*

U Zagrebu, 10. rujna 1943.

U zamjeni ministra pravosuđa i bogoštoljia
Podpredsjednik vlade:

Dr. Đžafer Križević v. r.

(Broj: 2472-D.V.-1943)

polagati nakon završene pripravničke vježbe. Taj zakon donio je i neke promjene, pa je tako pisani dio uključivao rješavanje praktičnog slučaja iz kaznenog prava, kao i praktičan slučaj iz građanskog, trgovačkog, obiteljskog ili upravnog prava. Usmeni dio ispita u pravilu se održavao sljedeći dan po završenom pisanom dijelu ispita, a ispitivači su počeli ispitivati i organizaciju pravosuđa i propise u pravosuđu.

Pravosudni ispit uveden je tek 1967. godine, i taj je zakon tada vrijedio na cijelom području tadašnje Jugoslavije, rekao je Sučević, dodajući

kako je taj zakon donio i jednu neobičnu stvar: priznao je nekim osobama koje su se bavile pravosuđem da imaju položeni pravosudni ispit iako ga ustvari nisu položile. Osim toga, treba napomenuti da je do tada uz odvjetnički ispit postojao i sudački ispit koji nije bio uređen zakonom već uredbom iz 1955. godine.

Godine 1968. dobivamo hrvatski Zakon o pravosudnom ispitu. Ispitna komisija sastojala se od predsjednika i članova ispitne komisije koji su mogli biti istaknuti pravnici, javni tužitelji, javni pravobranitelji, profesori s pravnih fakulteta i odvjetnici. Uvedena je mogućnost polaganja ispita svakih šest mjeseci, a Zakon je odredio da su ocjene bile "položio" i "nije položio", a o uspjehu se odlučivalo većinom glasova.

"Prvi kandidat koji je pristupio polaganju pravosudnog ispita, nije ga položio", rekao je Sučević. Taj zakon o pravosudnom ispitu iz 1974. godine nije se mijenjao sve do 2008. godine kada je mijenjan tijekom pregovora za ulazak Hrvatske u članstvo Europske unije. Tada su uvedeni novi propisi, uz ostalo uvedena je stručno-teorijska edukacija odvjetničkih vježbenika u trajanju od 150 sati. Troškove te edukacije za odvjetničke vježbenike, istaknuo je, u potpunosti snosi Hrvatska odvjetnička komora. Promijenio se i sustav ocjenjivanja, pa tako kandidat iz usmenog i pisanog dijela ispita može ostvariti 100 bodova, a ako kandidat ostvari više od 90 bodova tada je pravosudni ispit položio s pohvalom. Oni koji ostvare manje od 56 bodova, nisu položili pravosudni ispit. U pisanom dijelu ispita pišu se tri zadaće i na njima se može dobiti 30 bodova.

"Imamo apsurd sustava: od 1. rujna 2015. do 8. ožujka 2016. polaganju pravosudnog ispita pristupila su 263 kandidata. Od tog broja usmenom dijelu ispita pristupilo je 245 kandidata. 210 kandidata bili su odvjetnički vježbenici, dakle njih 85 posto. Kada se pogledaju te brojke, trebamo se zapitati je li pravosudni ispit baš onaj ispit koji je potreban našim vježbenicima s obzirom na to da se u Hrvatskoj za ulazak u druge pravne profesije moraju nakon pravosudnog polagati odgovarajući ispiti, sudački i javnobilježnički", upitao se Mladen Sučević.

"199 godina na ovim prostorima postojao je odvjetnički ispit, a posljednjih 48 godina primjenjuje se pravosudni ispit. Osobno smatram da je krajnje vrijeme da se uvede odvjetnički ispit", kazao je kraju svog izlaganja Mladen Sučević.

Odvjetnički ispit u Hrvatskoj – argumenti “za” i “protiv”*

O argumentima “za” ili “protiv” uvođenja od-
vjetničkog ispita u Hrvatskoj na Okruglom
stolu govorio je mr. sc. Ive Brkić, predsjednik
Odvjetničkog zbora Zadarske županije.

Podsjetivši da je posljednjih nekoliko godina u
pravosudnim krugovima, a osobito u odvj-
etništvu, aktualna Državna škola za pravosudne
dužnosnike, dodao je kako se postavlja pitanje
je li ta hrvatska zakonodavna zbilja utemeljena
na realnim potrebama i je li pravno potpuno
uređena. Možda najvažnije pitanje, istaknuo je,
bilo bi “je li uopće bilo objektivne potrebe za
osnivanjem takve škole.

“Svakako je činjenica da je Državna škola za
pravosudne dužnosnike odvjetnike dovela u
neravnopravan položaj u odnosu na suce glede
prelaske iz jedne u drugu službu, i da bi prema
načelu reciprociteta bilo nužno za suce uvesti
obvezu polaganja odvjjetničkog ispita kao uvje-
ta za obavljanje odvjjetničke djelatnosti”, rekao
je Brkić, dodajući kako bi bilo korektno i pra-
vedno da sudac koji želi postati odvjetnik mora
polagati poseban odvjjetnički ispit, jednako kao
što i odvjetnik, koji se želi kandidirati za mje-
sto suca, mora polagati poseban završni ispit u
Državnoj školi za pravosudne dužnosnike.

Jednako tako, podsjetio je Brkić, i za službu
javnog bilježnika uvjet je polaganje posebnog
javnobilježničkog ispita.

Svaki odvjetnik, sudac, državni odvjetnik i
javni bilježnik nužno moraju proći razne sta-
dije školovanja, završiti pravni fakultet i po-
ložiti pravosudni ispit. To su uvjeti za upis u
Državnu školu za pravosudne dužnosnike.

Ključni kriterij za izbor sudaca nakon toga po-
staje uspjeh na završnom ispitu Državne škole,
psihološki test i razgovor s kandidatom, a pri
tome se zanemaruju dužina studija, prosjek
ocjena, znanstveni stupanj i drugi kriteriji koji
su, kako je rekao Brkić, “daleko čvršći i pouz-
daniji u odnosu na ocjene i bodove stečene u
Državnoj školi.”

“Zato držim da je Državna škola za pravosud-
ne dužnosnike rezultat neopravdanog nepo-
vjerjenja zakonodavca u obrazovni sustav, jer
nije za primijetiti da se kvaliteta sudovanja
kvalitativno poboljšala u odnosu na razdoblje
prije ustanovljenja Državne škole za pravosud-
ne dužnosnike. Zbog toga se u odvjjetničkim
krugovima opravdano nameće pitanje potrebe
uvođenja odvjjetničkog ispita ili pak povratka
na ‘staro’”, kazao je predsjednik OZ-a Zadar.

Iako je izmjenama i dopunama Zakona o pra-

* Prema izlaganju mr. sc. Ive Brkića, odvjetnika
u Zadru i predsjednika Odvjjetničkog zbora Za-
darske županije na Okruglom stolu 34. Dana
hrvatskih odvjetnika pripremila Nataša Barac,
izvršna urednica Odvjjetnika

vosudnoj akademiji prošle godine dodan čl. 33.a, kojim je određeno da polaganju završnog ispita mogu pristupiti i osobe koje nisu pohađale Školu, a koje su nakon položenog pravosudnog ispita najmanje četiri godine radile na pravnim poslovima (a tu na naravno spadaju i odvjetnici), odvjetnici i nadalje ne mogu konkurirati za mjesto suca, jer odredba čl. 56. Zakona o državnom sudbenom vijeću izričito navodi da DSV imenuje kandidate koji su završili Državnu školu za pravosudne dužnosnike, ali ne i osobe koje su položile završni ispit u toj školi, o čemu govori čl. 33.a Zakona o Pravosudnoj akademiji.

“Očito je namjera zakonodavca da omogući odvjetnicima da budu izabrani za suce, uz uvjet polaganja završnog ispita, ali ta namjera još nije do kraja provedena na zakonodavnom planu”, ocijenio je Brkić, procijenivši kako se radi o popriličnom normativnom kaosu.

“Uvjeravam vas da na današnji dan niti Upravni odbor Pravosudne akademije, a niti mentori i predavači ne znaju tko sve i na koji način može postati sucem”, kazao je Brkić.

Prema njegovu mišljenju, s aspekta međusobne ravnopravnosti odvjetnika i sudaca, odvjetnički ispit nužan je samo ako se inzistira na završnom ispitu u školi za pravosudne dužnosnike kao uvjetu odvjetnicima za natjecanje za službu sucu. Razlozi za to, nastavio je, nisu samo principijelni nego i praktični, jer lako je moguće da je “dotični sudac godinama rješavao samo ovršne predmete ili samo prometne prekršaje, a za odvjetnika je nužno široko poznavanje sveobuhvatne pravne materije”.

Brkić smatra da je Državna škola za pravosudne dužnosnike, kao i završni ispit u toj školi, loše rješenje, jer nije logično da se jedan ispit i ispitivači na tom ispitu stavljaju iznad pravnog fakulteta i pravosudnog ispita i zapravo se, kako je istaknuo, može opravdano postaviti pitanje svrhe pravosudnog ispita.

“Koja je svrha pravosudnog ispita, ako ćemo polagati neke druge ispite da bismo stupali u službu suca, odvjetnika ili državnog odvjetnika”, upitao je.

Dodatni problem otvara se i zbog subjektivnih mjerila koja se mogu pri tome primjenjivati, a istovremeno se nepravedno negiraju i apstrahiraju formalna postignuća kandidata

u diplomskom i poslijediplomskom studiju, a apstrahira se i uspješnost u praksi.

Bolji pokazatelji za odabir dobrog kandidata, smatra Brkić, trebali bi biti uspjeh na pravnom fakultetu, odnosno podatak o tome koliko je godina kandidat studirao i kakav mu je prosjek ocjena, zatim uspješnost kod polaganja pravosudnog ispita i eventualno završenog poslijediplomskog magistarskog ili doktorskog studija. Još jedna nelogičnost te Škole i završnog ispita nalazi se i u novom čl. 55.a Zakona o državnom sudbenom vijeću, prema kojoj kandidati za suca Vrhovnog suda Republike Hrvatske, a koji nisu pravosudni dužnosnici, pristupaju provjeri znanja pred DSV-om, na način da pišu jedan ili više pisanih radova – kao da se zakonodavac ne može odlučiti trebaju li kandidati pisati jedan ili više radova.

“Osim što to znači da kandidati za službu suca, primjerice, Općinskog suda u Zadru, moraju položiti završni ispiti Škole za pravosudne dužnosnike, a kandidati za suca Vrhovnog suda Republike Hrvatske ne moraju, matematika zakonodavca nije usklađena s kriterijima za ocjenu obnašanja dužnosti suca”, kazao je Brkić, dodajući da to u praksi znači da će i sudac s prosječnim učinkom uvijek ostvariti više bodova od onih koje može ostvariti odvjetnik pišući jedan ili više radova.

Zbog svega navedenoga, Brkić smatra da Škola za pravosudne dužnosnike i završni ispit ne ostvaruju svrhu radi koje su osnovani, “pod uvjetom da je svrha bila da se na sudove regrutiraju najbolji kandidati”.

“Stoga uvođenje odvjetničkog ispita u današnjoj zakonodavnoj zbilji postaje nužno, ali ako bi se čitava stvar vratila na staro, dobro, jednostavno i ekonomično rješenje, smatram da odvjetnički ispit ne bi bio nužan, a uštedjela bi se značajna sredstva. Držim da mogu konstatirati da nitko od prisutnih u ovoj prostoriji nije pohađao Školu za pravosudne dužnosnike i završni ispit Škole za pravosudne dužnosnike, niti je polagao odvjetnički ispit, a ispred sebe vidim vrhunske pravne stručnjake, suce i odvjetnike”, zaključio je Brkić, ističući da su “pravi kriteriji uvijek i svima bili jasni, samo ih treba dosljedno primjenjivati, bez primjesa subjektivnih kriterija, koji mogu, ali ne moraju biti ispravni”.

Pristup odvjetništvu u Češkoj

34. DAN HRVATSKIH ODVJETNIKA

Pristup odvjetništvu u Češkoj malo je tradicionalniji od onoga u npr. Slovačkoj, ali je organizacija odvjetničkih ispita, jednako kao i Slovačkoj, u potpunosti u rukama Češke odvjetničke komore, kazala je na početku svog izlaganja predstavnica Češke odvjetničke komore, dr. Eva Indruchová.

U Češkoj trenutačno radi oko 12.000 odvjetnika i 3.000 odvjetničkih vježbenika, objasnila je dodajući da svatko tko se u Češkoj želi baviti pravom, najprije mora završiti petogodišnji studij na jednom od pravnih fakulteta u zemlji. Nakon završenog studija, diplomant mora donijeti odluku u vezi sljedećeg koraka u svojoj karijeri. Za razliku od npr. Njemačke, u kojoj se diplomanti o svojoj budućoj karijeri još imaju vremena odlučiti tijekom "Referendariuma" (posebnog vježbeništva koje uključuju praktično iskustvo pri sudu, te u odvjetničkim i javnobilježničkim uredima), češki diplomant mora odmah nakon diplome odabrati kojom se profesijom želi baviti te u skaldu s time izabrati i takvu vježbeničku praksu, kazala je Eva Indruchová.

Osnovni uvjet za obavljanje odvjetništva u Češkoj uređen je Zakonom o odvjetništvu i kaže da je za obavljanje odvjetništva potrebna sveučilišna diploma pravnog fakulteta s jednog od sveučilišta u Češkoj, tri godine vježbeničke prakse u odvjetničkom uredu te uspješno položeni odvjetnički ispit.

Svi diplomanti koji žele postati odvjetnici moraju dostaviti sve potrebne dokumente Češkoj odvjetničkoj komori kako bi bili upisani u imenik odvjetničkih vježbenika. Obavezni vježbenički staž traje tri godine, a cilj je tog radnog iskustva da kandidat stekne potrebno znanje i

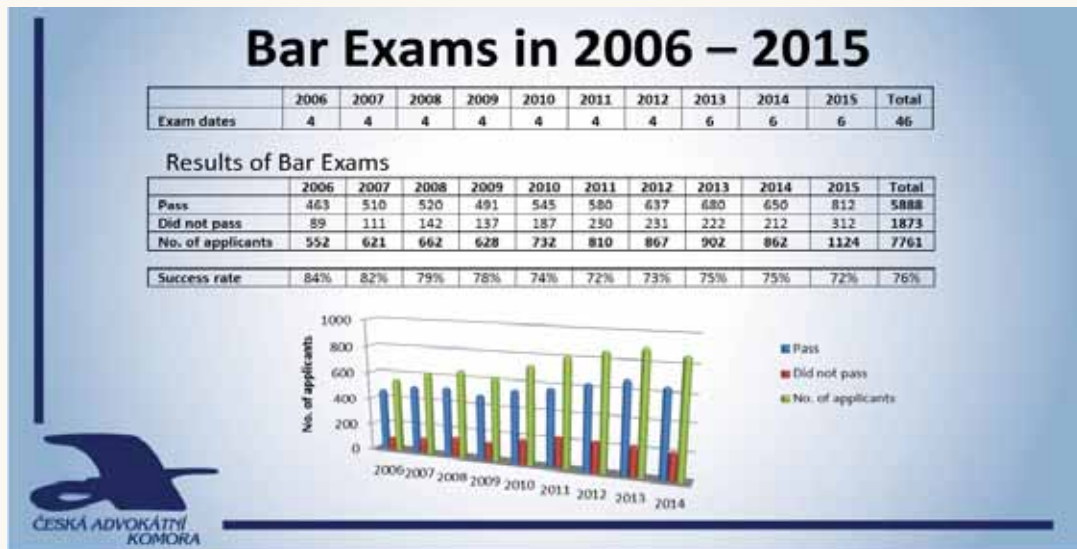
sposobnosti za budući rad i to pod nadzorom odvjetnika. Vježbenici bi trebali steći praksu iz različitih područja prava, ovisno o specijalizaciji odvjetnika ili odvjetničkog ureda u kojem vježbenik radi. Vježbenik također mora, prije polaganja odvjetničkog ispita, predati popis praktičnih primjera svog radnog iskustva tijekom tri godine vježbeničke prakse. Vježbenik može promijeniti principala, a odvjetnički ispit ne mora polagati odmah nakon tri godine vježbeništva – u tome nema ograničenja, jedino ograničenje je da se odvjetničkom ispitu ne može pristupi ako vježbenik nije obavio barem tri godine prakse. U posebnim okolnostima, Komora može priznati i drugo radno iskustvo kao vježbenički staž.

Tijekom vježbeništva, vježbenik mora pohađati posebne seminare koje organizira Češka odvjetnička komora, a cilj je tog obrazovanja da se vježbenike dobro pripremi za polaganje odvjetničkog ispita. Principal je obavezan vježbenicima dopustiti pohađanje tih seminara, koji se sastoje od predavanja i radionica.

Prema novim pravilima Češke odvjetničke komore, koji su stupili na snagu 1. srpnja 2015.

* Prema izlaganju dr. Eve Indruchove, predstavnice Češke odvjetničke komore na Okruglom stolu 34. Dana hrvatskih odvjetnika pripremila Nataša Barac, izvršna urednica Odvjetnika

godine, vježbenik mora, uz ostalo, završiti određeni broj predviđenih seminara svake godine tijekom svog vježbeništva. Prije su vježbenici te seminare morali pohađati do polaganja ispita, ali sada je određeno da to moraju raditi tijekom sve tri godine vježbeništva. Na taj se način želi spriječiti vježbenike da seminare pohađaju samo u završnoj godini svog vježbeničkog staža, jer Češka odvjetnička komora smatra da bi obrazovanje vježbenika trebalo biti konstantno tijekom sve tri godine vježbeničkog staža, dodala je Eva Indruchová.

Troškove tog obrazovanja snosi Češka odvjetnička komora, ali odvjetnici koji zapošljavaju vježbenike plaćaju godišnje oko 100 eura po vježbeniku za obrazovni fond Komore.

Češka odvjetnička komora u potpunosti organizira odvjetnički ispit i do sada nije bilo nikakvih pokušaja da se taj sustav promijeni. Na odvjetničkom ispitu ispituje se znanje vježbenika o sustavu zakonu u Češkoj, uključujući i njegove ili njezine sposobnosti da interpretira ili primijeni zakon u određenoj situaciji. Češka odvjetnička komora ne objavljuje popis pitanja, ali objavljuje popis relevantnih zakona i propisa čije se poznavanje na ispitu ispituje.

Odvjetnički se vježbenik mora prijaviti za ispit i podnijeti sve potrebne dokumente, te platiti troškove ispita koji iznose oko 300 eura. Odvjetnički ispiti održavaju se u Pragu, obično pet puta godišnje, sastoje se od pisanog i usmenog dijela, i provode se pred tijelom koje se zove Senat. Senat se sastoji od pet članova koje imenuje ministar pravosuđa, a najmanje

jednu trećinu imenuje Odvjetnička komora, a jednu trećinu Vrhovni sud. Popis svih članova ispitne komisije je javan i sadrži po prilici 160 članova.

Pisani dio ispita traje tri dana, a svaki je dan posvećen drugoj temi – trgovačkom, građanskom i kaznenom zakonu. Kandidati moraju npr. sastaviti podnesak ili žalbu, ili napraviti neku pravnu analizu ili dati pravno mišljenje. Kandidati se smiju služiti pravnom literaturom u obliku knjiga, a korištenje računala ili interneta nije dopušteno. Ispit ne smije trajati duže od osam sati a kandidati pišu rukom, objasnila je dr. Eva Indruchová.

Tjedan dana nakon pisanog ispita, kandidat moraju proći usmeni dio, na kojem saznaju i rezultate pisanog dijela. Na usmenom ispitu ispituje se njihovo znanje iz brojnih zakona te konačno profesionalna pravila i etika. Za razliku od pisanog, usmeni dio ispita je javan.

Kandidat koji je uspio položiti četiri od pet polja, može ponovno polagati samo onaj dio koji nije prošao. Kandidat koji nije položio dva ili više polja, mora ponovno izaći na cijeli ispit, a sljedeći put može polagati nakon šest mjeseci. Ako ponovno padne, na ispit može izaći tek nakon tri godine i to nakon što dokaže da je obavio dodatnu vježbeničku praksu u trajanju od dvije godine.

Nakon položenog odvjetničkog ispita, kandidati moraju položiti prisegu i upisati se u Imenik odvjetnika. U Češkoj je članstvo u odvjetničkoj komori obavezno, kazala je na kraju svog izlaganja predstavnica Češke odvjetničke komore dr. Eva Indruchová.

U Slovačkoj je Komora jedini organizator odvjetničkih ispita*

Odvjetnički ispit u Slovačkoj tradicionalni je test na kojem se provjerava kvaliteta i spremnost odvjetničkih vježbenika za odvjetništvo, kazala je u svom izlaganju na Okruglom stolu dopredsjednica Slovačke odvjetničke komore Viktória Hellenbart.

Slovačka je odvjetnička komora tijekom posljednjih pet godina primijetila da dolazi do znatnog pada znanja vježbenika koji se prijavljuju za odvjetnički ispit. Razlozi za to su brojni, objasnila je, a određenu ulogu u tome imaju i pravni fakulteti koji su smanjili svoje zahtjeve i proizvode prosječne ili ispodprosječne diplomirane pravnike. Odvjetnički vježbenici, nažalost, nastavila je, često ne dobiju dovoljno znanja tijekom svog vježbeničkog staža. Razlozi za to su različiti: događa se da im njihov principal ne posveti dovoljno pažnje i energije, a ponekad razlog leži i u tome što su vježbenici, na primjer, vježbeničku praksu obavljali u odvjetničkom uredu koji se bavi samo jednom vrstom prava.

“Smatramo da Slovačka odvjetnička komora ima najbolji položaj, znanje i kompetenciju da odredi sadržaj ispita i ispitne procedure. Na sreću, Slovačka odvjetnička komora uživa potpunu autonomiju, nezavisnost, i u potpunosti je zadužena za provođenje odvjetničkog ispita”, kazala je Viktória Hellenbart. Zahvaljujući takvoj apsolutnoj autonomiji i nezavisnosti, nastavila je, Slovačka odvjetnička komora zadužena je za kontrolu ulaska

u odvjetništvo u Slovačkoj i zbog toga može jamčiti kvalitetu odvjetničkih usluga.

“Naša je uloga i odgovornost osigurati da samo najbolji odvjetnici s profesionalnim vještinama i umijećem, i odgovarajućim moralom brane prava i interese klijenata”, istaknula je.

Slovačka odvjetnička komora, objasnila je, uvela je zbog svega navedenog neke promjene u odvjetničkom ispitu, a nova pravila za ispite primjenjuju se od siječnja 2014. godine. Prema novim pravilima, ispitna komisija Slovačke odvjetničke komore sastoji se od 75 članova

* Prema izlaganju Viktorie Hellenbart, dopredsjednice Slovačke odvjetničke komore na Okruglom stolu 34. Dana hrvatskih odvjetnika pripremila Nataša Barac, izvršna urednica Odvjetnika

Exam

YEAR	NUMBERS OF REGISTERED APPLICANTS	NUMBERS OF APPLICANTS PRESENT	PASSED	FAILED
2010	289	255	229 (89,80%)	26 (10,20%)
2011	483	395	309 (78,23%)	86 (21,77%)
2012	532	445	321 (72,13%)	124 (27,87%)
2013	626	552	414 (79,36%)	138 (26,44%)
2014	251	233	171 (73,40%)	62 (26,60%)

va koje imenuje Vijeće Komore na prijedlog predsjednika. Od njih 75, 45 ih se bira među aktivnim odvjetnicima koji imaju najmanje deset godina prakse, a preostalih 30 članova imenuje se iz redova uglednih sudaca, tužitelja, akademika ili drugih stručnjaka s područja prava, koji imaju najmanje deset godina prakse. Predsjednik Slovačke odvjetničke komore ujedno je i predsjednik ispitne komisije. Ispitna komisija sastoji se od pet članova – tri su člana aktivni odvjetnici, a preostala dva su suci, tužitelji ili akademici. Predsjednik ispitne komisije je uvijek odvjetnik.

Cilj odvjetničkog ispita je, uz ostalo, provjera profesionalne i praktične spremnosti odvjetničkog vježbenika da zaštiti i brani prava i interese klijenta u skladu sa statutarnim pravilima i zakonima. Odvjetnički vježbenik, da bi mogao pristupiti ispitu, mora završiti petogodišnji vježbenički staž, predati evaluaciju svog principala i platiti 100 eura za prvi dio ispita. Sveukupno odvjetnički ispit stoji oko 400 eura.

Odvjetnički ispit sastoji se od tri pisana i jednog usmenog dijela. Kandidati najprije moraju proći pisani dio koji se sastoji od 100 pitanja s više ponuđenih odgovora. U tom dijelu ispita provjerava se znanje kandidata o zakonima o odvjetništvu i odvjetničkoj etici, te o mnogobrojnim zakonima, uključujući i zakone Europske unije. Slovačka odvjetnička komora napravila je za ispit bazu od 2.500 pi-

tanja, a kandidati za svoje odgovore na raspolaganju imaju 90 minuta. Položeni pisani ispit uvjet je da pristupe drugim dijelovima ispita, na kojima se, uz ostalo, provjeravaju analitičke sposobnosti kandidata kao i njihova sposobnost da sastave razne podneske i ugovore. Nakon tih pisanih dijelova ispita, slijedi usmeni dio. Pitanja za usmeni dio odobrava Vijeće Komore, a sva pitanja mogu se pronaći na internetskoj stranici Komore.

Dok je do 2010. godine postotak onih vježbenika koji su položili ispit bio gotovo 90 posto, od prihvaćanja novih pravila ispit uspije proći njih oko 70 posto. Kako je kazala Viktória Hellenbart, Slovačka odvjetnička komora s velikom pažnjom prati rezultate odvjetničkog ispita kako bi mogla na vrijeme reagirati i uvesti moguće promjene – sve s ciljem postizanja bolje kvalitete rada odvjetnika.

Slovačka odvjetnička komora cijeni svoju punu nezavisnost u pitanju određivanja kvalitete odvjetništva – kako u vezi s organizacijom odvjetničkih ispita, tako i u vezi s pitanjem disciplinara. Disciplinarna tijela Komore, kao i već spomenuta organizacija odvjetničkih ispita, u potpunosti se sastoje od odvjetnika.

“Bez jamstva naše nezavisnosti, odvjetnici ne mogu u potpunosti ispunjavati svoju profesionalnu i pravnu ulogu”, istaknula je na kraju svog izlaganja dopredsjednica Slovačke odvjetničke komore.

Sastanak predsjednika odvjetničkih komora Srednje i Istočne Europe

Šesti sastanak predsjednika odvjetničkih komora Srednje i Istočne Europe održan je 16. ožujka u prostorijama Hrvatske odvjetničke komore. Tema ovogodišnjeg sastanka bila je "Odvjetničke usluge na unutarnjem tržištu EU – specifičnosti i problemi nacionalnih tržišta odvjetničkih usluga zemalja Srednje i Istočne Europe". Prvi takav sastanak održan je 2011. godine u Beču, na inicijativu Austrijske odvjetničke komore, a Hrvatska odvjetnička komora ovoj se inicijativi pridružila nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju.

Ove su godine uz domaćina, predsjednika HOK-a Roberta Travaša, na sastanku sudjelovali predsjednik Slovenske odvjetničke komore Roman Završek, te dopredsjednici odvjetničkih komora Češke, Slovačke, Austrije, Njemačke i Mađarske, Petr Poledník, Viktória Hellenbart, Josef Weixelbaum, Ulrich Wesells i Dezső Havasi, dok je Poljsku odvjetničku komoru predstavljao Slawomir Ciemny, predsjednik Visokog odbora za reviziju. Predstavnik CCBE-a bio je predsjednik PECO odbora Ranko Pelicarić.

Predstavnici svih odvjetničkih komora dali su izvješće o stanju u svojim zemljama vezano uz temu ovog sastanka.

Aktualni problemi odvjetništva u Hrvatskoj

Robert Travaš u svom je izvještaju govorio o stajalištu HOK-a u vezi s tom temom. Hrvatska je već dvije i pol godine članica EU-a, a "mi, hrvatski odvjetnici kada razmatramo status odvjetništva u Hrvatsku prije i poslije članstva u Europskoj uniji, nismo sigurni da možemo zaključiti da su naš status u hrvatskom društvu i naši radni uvjeti sada bolji". Od velike je važnosti zaštititi odvjetništvo i status profesije, jer

time ustvari štitimo temeljna prava i građanske slobode, kao i temelje vladavine prava u našim zemljama i u Europskoj uniji, nastavio je.

Travaš je podsjetio da je hrvatski pravni sustav oduvijek bio dio kontinentalnog prava, te ukazao na to da se u Hrvatskoj, koja je malo tržište, ne mogu primijeniti ista pravila koja djeluju na velikom pravnom tržištu, npr. u Njemačkoj, Francuskoj ili u Ujedinjenom Kraljevstvu.

"Nisam euroskeptik, ali sam za jedinstvo na tržištu EU-a, s obzirom na to da je jedinstvo bio jedan od osnovnih razloga za ulazak u Europsku uniju", rekao je.

Na odvjetništvo danas utječu i globalizacija i nove tehnologije, a veliki problem predstavlja i rast nereguliranog sektora pravnih službi koje pružaju usluge uz upitno znanje.

Travaš je govorio i o aktualnim problemima hrvatskog odvjetništva, a posebnu je pažnju posvetio dokumentu hrvatskog Ministarstva gospodarstva "Javne politike: razvoj i reforma tržišta profesionalnih i poslovnih usluga u RH" u kojem se, kako je rekao, odvjetništvo ne predstavlja na objektivan način, daju se neki potpuno krivi podaci, a dovodi se u pitanje i članstvo u komorama te tarifa. HOK je već argumentirano odgovorio na taj dokument, a svoje je stajalište nekoliko puta objasnio i Ministarstvu pravosuđa. Ustavni sud Republike Hrvatske, rekao je Travaš, u svojim je presudama jasno izrazio dvije važne činjenice: da je odvjetništvo dio aktivnosti pravosudnog sustava i ključni element pravne sigurnosti u demokratskoj državi, te da odvjetništvo nije gospodarstva aktivnost. Naveo je i brojne primjere iz kojih je razvidno da "odvjetnici u Hrvatskoj nemaju monopol u davanju pravnih usluga na tržištu". Svojim je gostima objasnio i na koji se način u Hrvatskoj donosi tarifa, govorio je o pružanju

Pripremila:
Nataša Barac

izvršna urednica

besplatne pravne pomoći, o mogućnostima da odvjetnici iz EU-a rade u Hrvatskoj, o vježbeničkom stažu, pravosudnom ispitu kao i uvođenju fiskalnih blagajni.

“Hrvatska odvjetnička komora smatra da je očuvanje nezavisnosti i autonomije odvjetništva, iz svih navedenih razloga, jedan od nacionalnih interesa Republike Hrvatske”; zaključio je Travaš.

“Odvjetništvo se temelji na tri ključna stupa: samoreguliranju, nezavisnosti i povjerljivosti odnosa između odvjetnika i klijenta. Stajališta Europske komisije i nacionalnih zakona koja su u suprotnosti s ta tri stupa ne ugrožavaju samo status i ulogu odvjetništva u demokratskom društvu i društvu u kojem vlada pravda, već ugrožavaju i temeljne slobode i ljudska prava građana – naših klijenata”, rekao je na kraju svog izlaganja predsjednik HOK-a.

Dvije pravne profesije u Poljskoj

Najvažnija je karakteristika poljskog pravosudnog sustava da predstavnici dviju pravnih profesija mogu pružati pravne usluge, rekao je predstavnik Poljske odvjetničke komore Slawomir Ciemny. U Poljskoj, nastavio je, djeluju odvjetnici koji pripadaju nezavisnoj i samoregulirajućoj profesiji, ali i pravni savjetnici, koji također djeluju kao samoregulirajuća profesija. Nakon promjena kaznenog zakona 2015. godine nema formalnih razlika u djelovanju tih dviju profesija.

Takva situacija, u kojoj jedna uz drugu rade dvije pravne profesije, možda nije jednostavna za razumjeti, posebice odvjetnicima iz drugih zemlja, ali riječ je o povijesnoj podjeli koja je duboko ukorijenjena u tradiciju profesije. Odvjetnici djeluje već nekoliko stotina godina i imaju moderni sustav samoregulirajuće profesije posljednjih 100 godina, dok pravni savjetnici uživaju status samoregulirajuće profesije od 1982. godine. Pravne usluge koje imaju pravo pružati potpuno su identične, pa će se te dvije profesije u budućnosti možda i spojiti.

U Poljskoj je studij prava već duže vrijeme vrlo popularan, o čemu svjedoči i podatak da je tijekom prošle akademske godine na poljskim pravnim fakultetima studiralo više od 50.000 studenata. Veliki broj studenata prava jedan je od glavnih razloga za nedavnu tzv. deregulaciju odvjetničke profesije u Poljskoj i za liberalizaciju tržišta odvjetničkih usluga. Deregulacija se odnosi na uklanjanje prepreka za ulazak u struku.

U Poljskoj za sada nema ograničenja broja odvjetnika ili pravnih savjetnika – prije deset godina u zemlji je djelovao 6.191 odvjetnik i 881 vježbenik, dok je krajem prošle godine u Poljskoj radilo 15.000 odvjetnika i 7.500 vježbenika. Broj pravnih zastupnika još se više povećao u proteklih deset godina: 2005. bilo je 17.500 pravnih zastupnika dok ih je krajem 2015. bilo oko 30.000. To veliko povećanje ima dobre i loše strane, naveo je Ciemny, a poseban pro-

blem predstavlja odvjetnicima, posebno onim mladima, da dobiju klijente i održe svoj ured. Odvjetnici, posebice oni koji ne žive u velikim gradovima, zbog toga često moraju pronaći drugi izvor prihoda. Velika liberalizacija tržišta dovela je i do dampinških cijena i pokušaja dobivanja klijenata pod svaku cijenu. Veliki utjecaj na odvjetničko tržište nesumnjivo ima i razvoj tehnologije, pa se i na poljskom tržištu bilježi sve veći broj *on-line* odvjetničkih ureda, koji pružaju odvjetničke usluge bez direktnog kontakta s klijentima.

“Prema nedavnom istraživanju, više od 80 posto poljskih državljana nije tražilo niti jedan savjet od odvjetnika u posljednjih pet godina”, kazao je na kraju svog izlaganja Slawomir Ciemny.

Slovenija: problem prijema stranih odvjetnika

Nezavisno i autonomno odvjetništvo, koje brani javni interes, ljudska prava i temeljne slobode, neizostavni je dio vladavine prava, istaknuo je na početku svog izlaganja predsjednik Odvjetničke komore Slovenije Roman Završek.

Načela nezavisnosti odvjetništva nisu formulirana zbog toga da bi odvjetnici od toga imali koristi, već zato da bi skupine i pojedince zaštitili od pretjeranog korištenja moći. I upravo zato, nastavio je, mandat organizacija koje reguliraju odvjetništvo, poput odvjetničkih komora, od najvećeg je važnosti za zaštitu javnog interesa.

Pitanje nezavisnosti odvjetništva često se postavlja, pa je tako nedavno u Sloveniji zabilježen svojevrsni napad države na odvjetništvo u pokušaju spajanja državnog registra za trgovačka društva s imenikom odvjetnika. Odvjetnička komora Slovenije tom se napadu, kao i nekim drugima, oštro usprotivila, jer smatra da bi to ugrozilo nezavisnost odvjetništva. U posljednje vrijeme slovenski odvjetnici suočili su se i s drugim primjerima uplitanja države u odvjetništvo, poput npr. nezakonitih pretraga odvjetničkih ureda i slično.

Slovenija je 2008. godine imenovala vladine dužnosnike koji sjede u disciplinskim tijelima Komore zajedno s odvjetnicima i odlučuju o disciplinskoj odgovornosti odvjetnika. Nakon toga, država je uzurpirala financijsku nezavi-

snost odvjetnika u pokušaju da odredi cijene odvjetničkih usluga, te tako država propisuje neke cijene odvjetničkih usluga, npr. rad *pro bono* i slično.

Danas se suočavamo, rekao je Završek, s idejom da se odvjetnička profesija stavlja u gospodarstvo, a “naše stranke se nazivaju potrošači”. Protiv toga se treba boriti i važno je sačuvati neovisnost struke, istaknuo je.

Predsjednik Odvjetničke komore Slovenije na kraju svog izlaganja govorio je i o problemu prijama stranih odvjetnika, posebice kada e riječ o onima koji dolaze iz drugog sustava. Direktiva EU-a govori o otvaranju vrata stranim (europskim) odvjetnicima koji svoj posao mogu obavljati u drugim državama članicama EU-a, ali ta Direktiva ništa ne govori o preprekama koje postoje za odvjetnike koji su se obrazovali u drugačijem pravnom sustavu, i koji im, shodno tom obrazovanju, daje i drugačije ovlasti. Kao primjer naveo je *solicitore*, koji u Engleskoj nemaju pravo zastupanja pred sudovima, dok *barristeri* to pravo imaju. Međutim, upisom u imenik odvjetnika u Sloveniji, i *solicitor* dobiva prava pristupa sudu, jer slovensko zakonodavstvo ne poznaje dvije vrste odvjetnika. Tako strani “odvjetnici” mogu predstavljati svoje klijente pred našim sudovima iako to ne bi mogli raditi u zemlji iz koje dolaze, te je zato ta Direktiva upitna, zaključio je Završek.

Širenje nedozvoljenog pružanja pravnih usluga u Slovačkoj

Odvjetništvo u Slovačkoj uživa nezavisnost i od strane vlade nema bitnih prepreka za pružanje odvjetničkih usluga, kazala je dopredsjednica Slovačke odvjetničke komore Viktória Hellenbart. Odnosi između odvjetnika i stanovništva obilježeni su prezasićenošću tržišta odvjetničkih usluga, a u posljednjih 20 godina došlo je do velikog povećanja broja osoba koje su uključene u pružanje pravnih usluga. U Slovačkoj trenutačno radi oko 6.000 odvjetnika i 2.000 vježbenika, a tržište je relativno malo. Odvjetničke savjete i usluge u velikoj mjeri pružaju različite internetske stranice, na kojima se mogu pronaći besplatni primjerci obrazaca, ugovora, tužbi i slično.

Veću opasnost, smatra Viktória Hellenbart, predstavlja i sve veće širenje nedozvoljenog

pružanja pravnih usluga (npr. pravno zastupanje pod krinkom civilnog zastupanja). Tim oblicima nedozvoljenog poslovanja ne žele se aktivno pozabaviti ni sudovi, ni tužiteljstvo, ni policija, te je stoga Slovačka odvjetnička komora organizirala niz sastanka s predstavnicima sudova i tužiteljstva kako bi pronašla rješenje tog problema, ali za sada bez uspjeha.

Na prijedlog Slovačke odvjetničke komore 2013. godine uvedeni su stroži kriteriji za vježbenički staž, a cilj tih promjena bio je poboljšavanje kvalitete odvjetničkih usluga. U Slovačkoj se polako uvode i digitalne javne usluge, e-pravosuđe i e-vlada. Sloboda kretanja odvjetnika unutar EU-a nije imala većeg utjecaja na slovačko odvjetništvo, jer je samo mali broj stranih odvjetnika zatražio status europskog odvjetnika u Slovačkoj. S druge strane, istaknula je, Slovačka odvjetnička komora vrlo često dobiva zahtjeve za priznavanje pravnog obrazovanja stečenog u drugim zemljama, međutim to pravno obrazovanje u inozemstvu često ne ispunjava slovačke standarde u vezi sa sadržajem i trajanjem pravnog studija, i to vodi do niza nedoumica i problema.

Mladi odvjetnici i mladi koji završe pravni fakultet često vrlo teško pronalaze posao, a mladi odvjetnici nemaju dovoljan broj klijenata da bi uspješno vodili ured i živjeli, te zbog toga znaju kršiti zadane norme i npr. pružati usluge uz cijene niže od onih propisanih tarifom. Još je teža situacija odvjetnika koji žive u malim gradovima ili na selu, i često se teško bore da bi održali svoj posao. Slovačka je odvjetnička komora zbog svega toga uvela predavanja i seminare o odvjetničkoj etici, a Komora organizira i druge seminare koji bi trebali članovima olakšati rad, zaključila je svoje izlaganje Viktória Hellenbart.

Razvoj modernih tehnologija utječe i na odvjetništvo u Češkoj

Odvjetništvo doživljava velike i dramatične promjene, ne samo na lokalnim tržištima već i na globalnoj razini, kazao je dopredsjednik Češke odvjetničke komore Petr Poledník, dodajući da te promjene, posebice one povezane s razvojem modernih tehnologija, nisu zaobišle ni Češku.

Češka odvjetnička komora u svom imeniku trenutačno ima upisanih 12.337 odvjetnika

(odnos muškaraca i žena je 3:2) i 3.468 odvjetničkih vježbenika. S obzirom na to da Češka ima nešto više od 10 milijuna stanovnika, to znači da na svaka 853 stanovnika dolazi jedan odvjetnik. Od 1990. zabilježena je velika promjena u odnosu na prosječnu dob odvjetnika, i ona trenutačno iznosi 43,5 godina.

Od 1996. godine, kad je na snagu stupio trenutačni zakon o odvjetništvu, odvjetništvo je postalo jedina struka koja smije pružati odvjetničke usluge na svim poljima. Ponekad se javljaju problemi s pružanjem pravnih usluga u tvrtkama (npr. kada pravne službe sklapaju ugovore ili slično).

Veći problem u Češkoj, nastavio je Poledník, predstavlja nadripisarstvo, ili nezakonito pružanje pravnih usluga, a to je problem s kojim se Češka odvjetnička komora već duže vrijeme suočava.

Digitalizacija je donijela brojne promjene u Češkoj, iako se velika digitalizacija u pravosuđu još uvijek nije dogodila. Digitalizacija je utjecala na mogućnost čuvanja podataka o tome koje su odvjetničke usluge pružene u elektroničkom obliku, uključujući i korištenje oblaka – *Clouda*. Poledník je istaknuo da to pitanje nije regulirano zakonom ili pravilima struke, već se jednostavno radi o postupnom ulasku novih tehnologija u odvjetničku profesiju. U Češkoj se sve više širi i tržište *on-line* odvjetničkih usluga, a Češka odvjetnička komora i dalje ima konzervativna stajališta u vezi *on-line* usluga, jer smatra da takve usluge predstavljaju potencijalnu opasnost i za odvjetnika i za klijenta. Klijent, tako npr. ne može preko interneta provjeriti komunicira li s pravim odvjetnikom, a s druge strane odvjetniku se može dogoditi da nikada ne dobije honorar za svoje usluge.

U posljednje vrijeme, nastavio je Poledník, sve je više odvjetnika s različitim specijalizacijama, a odvjetničke tvrtke sve više idu k tome da pruže "punu odvjetničku uslugu" koja uključuje različita polja prava. Poledník je govorio i o ABS-u (Alternative Business Structure), te istaknuo da se Češka odvjetnička komora protivi takvom obliku rada.

"Ipak, uloga odvjetnika ne odnosi se samo na pružanje usluga poslovnim ili financijskim tvrtkama, već je njihov zadatak također da slu-

že običnim građanima i olakšavaju njihov pristup pravdi”, zaključio je Polednik.

Nove smjernice za rad odvjetnika u Austriji

Austrijska odvjetnička komora oformila je 2013. godine radnu skupinu koja se bavi daljnjim promjenama Zakona o odvjetništvu i Kodeksa o odvjetničkoj etici, rekao je dopredsjednik Austrijske odvjetničke komore Josef Weixelbaum. Radna skupina bavi se i primjenom direktiva EU-a i njihovom implementacijom, posebice vezano uz priznavanje kvalifikacija stranih odvjetnika. Ta je radna skupina također pregledala i promijenila, u skladu s vremenom, Smjernice za rad odvjetnika, koje se nisu mijenjale od 1977. godine. Nove smjernice, usklađene s modernim vremenom u kojem živimo, usvojene su na skupštini u rujnu 2015., a stupile su na snagu 1. siječnja 2016. godine.

Austrijski odvjetnici već dugo godina traže dozvolu da mogu ovjeravati određene dokumente i potpise, jer smatraju da su tijekom dugog niza godina dokazali svoju profesionalnost i integritet, nastavio je Weixelbaum, te dodao da je austrijski Vrhovni sud o tom pitanju zatražio preliminarnu odluku europskog Suda pravde. Pitanje koje se postavlja jest: može li odvjetnik ovjeriti autentičnost potpisa na dokumentu. U praksi se događa da se u Austriji ne priznaje dokaz o autentičnosti koje je u Češkoj dao češki odvjetnik, iako je ta potvrda o autentičnosti službeni certifikat prema češkom zakonu.

Austrijska se odvjetnička komora od 2012. zalagala za povećanje tarife, a takav zahtjev dostavila je 2015. godine Ministarstvu pravosuđa. Budući da ministarstvo nije poduzelo nikakve konkretne korake, austrijski su se odvjetnici odlučili za protest, te su od 1. studenoga 2015. ukinuli pružanje usluge koja se zove “prvi savjet odvjetnika”. Radi se o usluzi koju daje Austrijska odvjetnička komora, a koja se odnosi na to da je prvo savjetovanje kod odvjetnika besplatno. Nakon toga je relativno brzo (12. studenoga) postignut dogovor s Ministarstvom pravosuđa, a tarifa je prosječno povećana za 12 posto.

Austrijski odvjetnici pružaju svojim sugrađanima i besplatnu pravnu pomoć i na to su pono-

ni, te smatraju da je besplatna pravna pomoć jedan od temeljnih stupova slobodnog i učinkovitog pristupa pravdi. Država Austrijskoj odvjetničkoj komori vraća iznos za otprilike 50 posto pružene besplatne pravne pomoći.

Niz zakona, poput npr. Zakona o nasljeđivanju, Kaznenog zakona i Zakona o skrbništvu, doživjelo je promjene, a predstavnici Austrijske odvjetničke komore također aktivno sa svojim prijedlozima sudjeluju u promjenama tih zakona.

U okviru poreznih reformi u Austriji, uvedene su i porezne blagajne za odvjetnike, i one su obavezne za sve odvjetnike čiji je godišnji promet veći od 15.000 eura, kazao je na kraju svog izvještaja dopredsjednik Austrijske odvjetničke komore.

U Mađarskoj još uvijek nema odvjetničke tarife

O stanju u Mađarskoj i problemima s kojima se susreću odvjetnici u toj zemlji govorio je dopredsjednik Mađarske odvjetničke komore Dezső Havasi. Studenti prava u Mađarskoj mogu studirati na jednom od osam sveučilišta, a nakon završetka petogodišnjeg studija postoje i mogućnosti dodatnog obrazovanja bez polaganja pravosudnog ispita. Mladi pravници koji žele postati suci, državni tužitelji, javni bilježnici ili odvjetnici moraju obaviti trogodišnju vježbeničku praksu i zatim položiti pravosudni ispit.

Za dobivanje statusa odvjetnika potrebno je položiti pravosudni ispit, dostaviti potvrdu o nekažnjavanju, imati odgovarajući ured i valjanu policu osiguranja koju izdaje Udruga za osiguranje i pomoć mađarskim odvjetnicima, tijelo kojim upravljaju sami odvjetnici. Kako je kazao dopredsjednik Havasi, danas se u Mađarskoj pojavljuju multinacionalne osiguravajuće kuće koje predstavljaju problem Komori koja mora odlučiti ispunjavaju li njihove police osiguranja sve potrebne kriterije.

Honorar odvjetnika rezultat je slobodnog dogovora između odvjetnika i klijenta, što znači da u Mađarskoj nema tarife, nema minimalnog honorara ili bilo koje druge vrste orijentacije koju bi određivao zakon ili Odvjetnička komora. Prije nekoliko godina, rekao je Havasi, Komora je pokušala uvesti neka pravila o visini honorara, ali je bila ozbiljno kažnjena od Agen-

cije za tržišno natjecanje koja je tvrdila da se radi o "udruživanje u kartel". Ipak, sve je više onih koji izražavaju svoje stajalište o potrebi uvođenje standardiziranih pravila kako bi se spriječile brojne neugodnosti i problemi. Kao dokaz tome, Mađarska odvjetnička komora navodi brojne dobre primjere iz zemalja članica EU-a koje imaju odvjetničke tarife prema kojima se obračunavaju honorari.

U Mađarskoj postoji 20 regionalnih zborova koji su ujedinjeni u Mađarsku odvjetničku komoru, i takav sustav zborova postoji već više od 140 godina. Mađarska odvjetnička komora predstavlja oko 13.000 aktivnih odvjetnika u zemlji i potpuno je neovisno tijelo koje u nekim segmentima nadgleda ministar pravosuđa. Mađarska se odvjetnička komora od ulaska zemlje u Europsku uniju 2004. godine suočava i s primjenom europskih zakona i propisa, pa tako i s mogućnošću da strani odvjetnici rade u zemlji. Iz odvjetničke perspektive, pravila o slobodi kretanja radnika i tvrtki stvorila su nove probleme koji se trebaju riješiti. Mađarski zakon za odvjetnike iz drugih zemljama EU-a koji žele raditi u Mađarskoj koristi termin "odvjetnik/jurist Europske zajednice" i on može raditi u dogovoru s nekim mađarskim odvjetnikom, ali nema sva prava i ovlasti koje ima mađarski odvjetnik. Drugi oblik djelovanja stranih odvjetnika u Mađarskoj odnosi se na one koji ne dolaze iz EU-a i za njih se koristi termin "strani pravni savjetnik" – do sada su se za takvu mogućnost rada prijavili samo odvjetnici iz SAD-a. U Mađarskoj je dosad registrirano nešto više od 100 odvjetnika EU-a, od kojih polovica djeluje u Budimpešti, a ostali uglavnom u pograničnim dijelovima Mađarske, rekao je na kraju svog izlaganja dopredsjednik Mađarske odvjetničke komore.

Nove strukture odvjetničkih društava u Njemačkoj

Danas, u Njemačkoj djeluje oko 165.000 odvjetnika, kazao je na početku svog izlaganja dopredsjednik Njemačke savezne odvjetničke komore (BRAK) Ulrich Wessels. Zakon o odvjetništvu doživio je bitne promjene, pa je tako sada dozvoljeno reklamiranje, a uvedene su i neke nove strukture odvjetničkih društava. Do nedavno su se odvjetnici smjeli povezivati s revizorima i poreznim savjetnicima, a od ve-

ljače ove godine moguća su interdisciplinarna partnerstva između odvjetnika i liječnika i farmaceuta, jer i oni – kao i odvjetnici – imaju obvezu čuvanja profesionalne tajne. Liberalizacija zakona koji se odnose na odvjetničku profesiju u Njemačkoj, u velikoj je mjeri bila pod utjecajem direktiva EU-a i odluka Suda pravde EU-a. "Odvjetništvo nije poput drugih profesija, odvjetnici su dio pravosuđa, a ne trgovci zakonima. Mi imamo posebnu odgovornost prema našim klijentima, mi imamo – iz dobrih razloga – određene restrikcije određene našim profesionalnim zakonom koji se ne primjenjuje, na primjer, na prodavače automobila", nastavio je Wessels. S druge strane njemačka Komora protivi se svakom obliku liberalizacije koja nije u skladu s temeljnim vrijednostima odvjetništva, te se stoga BRAK protivi uvođenju tzv. "Alternative Business Structure" (ABS) i ne želi da poslovni ljudi imaju udjele u odvjetničkim društvima, jer smatra da to šteti kvaliteti odvjetničkih usluga.

BRAK priznaje 22 specijalizacije, a nedavno je tome, iz objektivnih razloga, dodana i nova specijalizacija koja se odnosi na zakone o migrantima i migracije.

"Potražnja za specijaliziranim pravnim savjetima na tom području u budućnosti će biti još veća. Naši kolege, koji se bave zakonima o migrantima, trenutačno ne mogu pružiti pomoć svima koji to od njih traže", istaknuo je.

U Njemačkoj je za sve odvjetnike koji imaju specijalizaciju obavezno i profesionalno usavršavanje (15 sati godišnje), dok se drugi, koji nemaju specijalizaciju, moraju usavršavati 10 sati godišnje. Međutim, za one koji to ne učine nema sankcija, pa se razmišlja o uvođenju kazni za one koji ne prođu potrebnu godišnju edukaciju.

Njemačka savezna odvjetničke komora, rekao je Wessels, razmišlja o mogućnosti uvođenja elektroničkog glasovanja iz regionalnih komora radi pojednostavljenja postupka. Takav način glasovanja bi, uz ostalo, povećao i demokratski legitimitet izabраниh predstavnika u BRAK-u, zaključio je.

Na kraju sastanka predstavnici odvjetničkih komora dogovorili su daljnji nastavak suradnje, a sljedeći sastanak bit će održan iduće godine u Budimpešti.

Novi sporazum o suradnji HOK-a i ABA-e

Hrvatska odvjetnička komora potpisala je nastavak Sporazuma o suradnji s Američkom odvjetničkom komorom koja je među najvećim odvjetničkim komorama svijeta i broji više od 400.000 članova. Ovaj ugovor omogućuje uspostavljanje uvjeta za suradnju za razvijanje zajedničkih projekata, mogućnost razmjene i usavršavanja te razmjenu informacija pravne, tehničke i društvene prirode te hrvatskim odvjetnicima daje mogućnost da se pridruže Međunarodnom odjelu ABA-e. U ime HOK-a sporazum je potpisao predsjednik Komore Robert Travaš, a u ime ABA-e predsjednica Odjela za međunarodno pravo ABA-e Lisa J. Savitt.

ABA je osnovana 1878. godine i jedna je od najstarijih profesionalnih organizacija na svijetu.

Američka odvjetnička komora, temeljem ovog Sporazuma, pozvala je Hrvatsku odvjetničku komoru da bude partner Europskog odvjetničkog foruma, i to bez troška za HOK, koji će se održati koncem svibnja u Rimu. Osim toga, dogovoreno je i održavanje zajedničkog seminara ABA-e i HOK-a krajem veljače 2017. godine u Hrvatskoj.

Američka odvjetnička komora slične sporazume potpisala je s još samo sedam odvjetničkih komora. Prvi ugovor o suradnji HOK-a i ABA potpisali su 2014. godine.

UGOVOR O SURADNJI

između

Odjela za međunarodno pravo Američke odvjetničke komore (u daljnjem tekstu Odjel),
zastupanog po Lisi Savitt, u svojstvu predsjedateljice Odjela

i

Hrvatske odvjetničke komore (u daljnjem tekstu HOK) zastupane po Robertu Travašu, u svojstvu predsjednika Komore.

Ugovorne strane suglasno utvrđuju uzajamnu sposobnost potpisivanja ovog Ugovora te

izjavljuju

- da Odjel i HOK žele surađivati radi provođenja zajedničkih projekata.
- da uzimaju u obzir činjenicu da je bliska suradnja i učinkovit način surađivanja u interesu objiju strana
- da uzimaju u obzir činjenicu da je suradnjom moguće poboljšati rezultate aktivnosti koje provode obje ugovorne strane
- da su suglasne s potpisivanjem ovog Ugovora pod sljedećim uvjetima:

Članak 1.

Svrha ovoga Ugovora je utvrđivanje uvjeta suradnje između ugovornih strana, kako bi one mogle zajednički razvijati pojedinačne projekte.

Članak 2.

Ugovorne strane uspostavljaju blisku suradnju i zadovoljavajuću razinu komunikacije u aktivnostima koje provodi svaka strana, a radi sudjelovanja u uzajamnim naporima na područjima svojih nadležnosti.

Članak 3.

Ugovorne strane redovito i sustavno razmjenjuju podatke i dokumentaciju zakonskog, tehničkog i društvenog karaktera.

Članak 4.

Svaka je ugovorna strana u sklopu svoje nadležnosti dužna uložiti odgovarajući napor u promicanje i ostvarenje aktivnosti koje se odnose na profesionalnu suradnju, obrazovanje i obuku te u bilo koju drugu aktivnost koju promiče jedna ugovorna strana, a koja se pokaže od interesa i za drugu ugovornu stranu.

Članak 5.

U svrhu učinkovitog ostvarenja ciljeva iz ovog Ugovora, svaka ugovorna strana imenuje svojeg predstavnika.

Članak 6.

Osnovne zadaće predstavnika iz prethodnog članka:

- predlaganje upravnim tijelima sklapanje dodatnih ugovora koji se odnose na specifična područja od interesa za obje ugovorne strane te koordiniranje projekata koji proizađu iz ovog Ugovora
- osiguranje poštovanja odredbi ovog Ugovora, posebice uspostavom referentnih točaka u odnosu na njegovu provedbu.

Članak 7.

Svaki zajednički projekt koji se razvije u sklopu ovoga Ugovora, a čiji su sadržaj ili implikacije od ekonomskog značenja za bilo koju ugovornu stranu, podliježe zajedničkoj prethodnoj suglasnosti u pogledu procjene troškova.

Članak 8.

Sve informacije koje se razmjenjuju među institucijama tretirat će se u skladu s ograničenjima propisanim odgovarajućim nacionalnim Zakonom o zaštiti osobnih podataka. Svaka ugovorna strana smije se koristiti znakom, logom te srodnim elementima usklađenima s protokolom korištenja njihova vlasnika.

Članak 9.

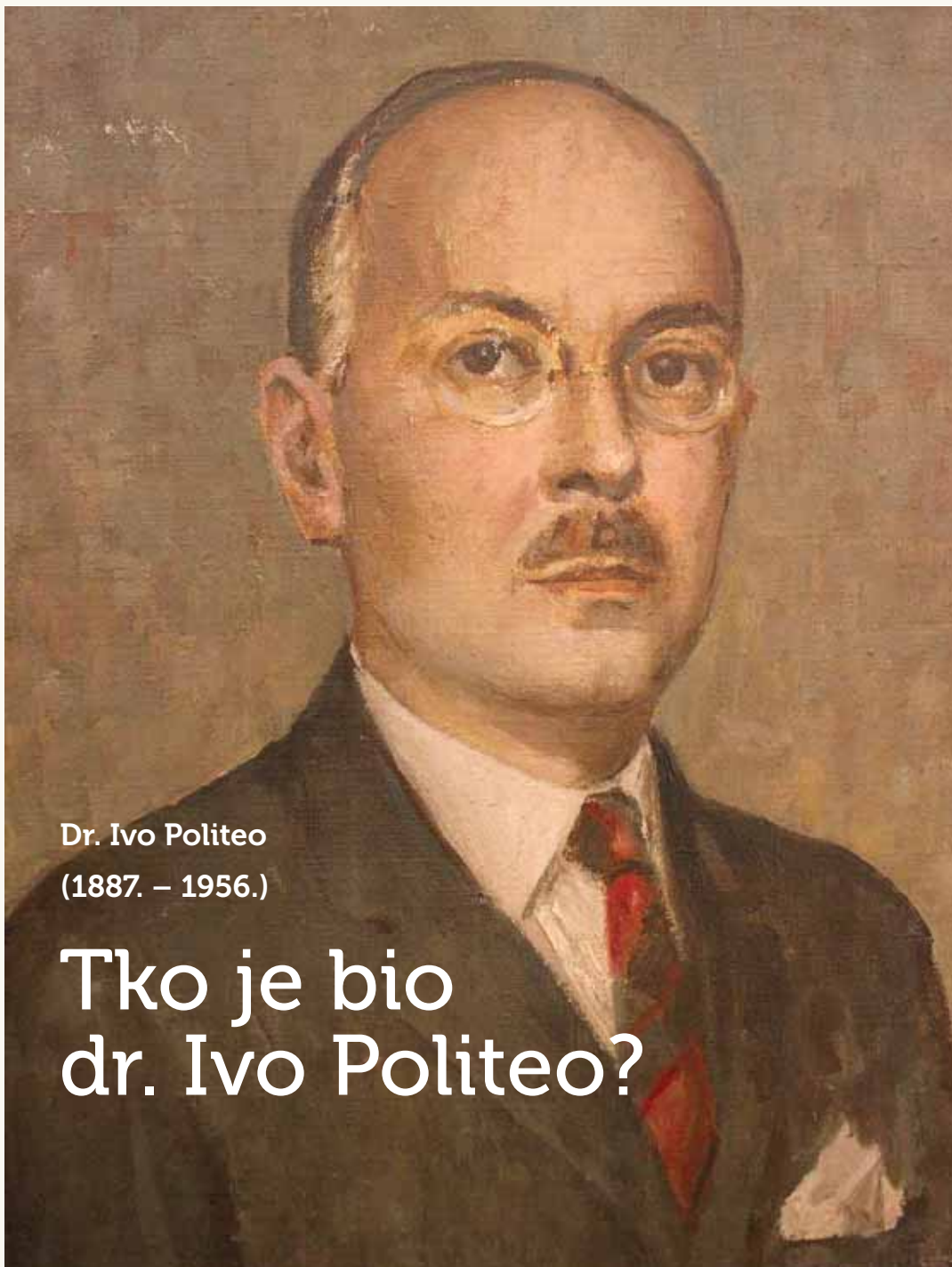
Ovaj se Ugovor sklapa na razdoblje od dvije godine, a počinje vrijediti s danom potpisa.

*Za Odjel međunarodnog prava
Američke odvjetničke komore*

.....
Lisa J. Savitt, predsjedateljica

Za Hrvatsku odvjetničku komoru

.....
Robert Travaš, predsjednik

Dr. Ivo Politeo
(1887. – 1956.)

Tko je bio dr. Ivo Politeo?

Odgovor je kratak, jasan i enciklopedijski koncizan. Bio je samozatajan odvjetnik i pravni pisac, koji je svoj život posvetio profesiji odvjetništva i Odvjetničkoj komori. Rođen je u Splitu, a svoj gotovo cijeli radni vijek proveo je u Zagrebu, gdje je i umro. Bavio se s više grana prava, uređivao je časopis "Odvjetnik" dugi niz godina, i u njemu je, kao i u drugim

stručnim časopisima, objavio velik broj pravnih članaka.

Međutim, je li to dovoljno da enciklopedijski kratko i jezgrovito na današnji dan kažemo samo nekoliko riječi o čovjeku koji je zadužio ponajprije hrvatsko odvjetništvo, a i odvjetništvo bivše zajedničke države, a i bez imalo pretjerivanja može se reći, i svjetsko odvjetništvo?

Piše:
dr. sc. Atila Čokolić

.....
odvjetnik u Osijeku

Odgovor je zasigurno niječan. O Ivi Politeu mogle bi se napisati mnoge stranice i objaviti mnogi znanstveni radovi, ali to je posao za neka buduća vremena, a ne za ovu prigodu.

Ivo Politeo, rođen je u Splitu, dana 26. siječnja 1887. godine, i upisan u maticu krštenih crkve sv. Dujma kao Giovanni Giuseppe Maria Politeo. Otac mu je Dinko (Domenico) bio novinar koji je pisao za "Narodni list", i bio pod idejnim utjecajem Mihovila Pavlinovića i Jurja Biankinija.

Već za ranog Ivinog djetinjstva, 1889. godine, obitelj Politeo se seli i trajno nastanjuje u Zagrebu, kada je Dinko Politeo iz splitskog "Naroda", pozvan u uredništvo zagrebačkog "Obzora". Možda je znakovito bilo za buduću Politeov život to što je njihovu preseljenju i stanovanju u Zagrebu pomogao i utjecao na nj i sam veliki biskup Strossmayer.

Nakon završene Donjogradske klasične gimnazije 1905. godine, mladi Politeo upisao je Trgovačku akademiju u Grazu akademske godine 1905./06., koja je više bila nužnost zbog materijalne oskudice, nego njegov slobodan izbor. Vrativši se u Zagreb s diplomom iz Graza, polaže državni ispit krajem 1907. godine. Stjecajem okolnosti ne dobiva posao u Zadru, kamo se s majkom i sestrom planirao odseliti, te ostaje u Zagrebu i zapošljava se kao bankovni činovnik. Već je u to vrijeme bio poklonik Ante Trumbića i njegovih političkih stavova čija je možda najjača okosnica bila sumnja u to da Austro-ugarska monarhija može ispuniti očekivanja svojih malih naroda.

Konačno, Ivo Politeo dobiva stipendiju od 200 forinti godišnje, i otpočinje sa studijem prava na Pravoslavnom i državoslovnom fakultetu na Zagrebačkom sveučilištu 1906. godine. Bilo je to burno vrijeme, i na političkoj sceni u Hrvatskoj i na Sveučilištu. Pobjedom politike "novog kursa" i Hrvatsko-srpske koalicije na izborima 1906. godine, hrvatsko-ugarski kralj je svojom odlukom odgodio Sabor. Na dužnost je stupio ban Pavao Rauch, čiji je apsolutistički režim uključivao i kontrolu rada Sveučilišta. U tom znaku je i na Zagrebačkom sveučilištu bila obustavljena nastava u ljetnom semestru 1907./08. Uslijedio je i štrajk studenata zbog gušenja autonomije Sveučilišta, koji je opet

doveo do oduzimanja velikog broja stipendija, a što je u konačnici dovelo do velikog egzodusa studenata iz Zagreba na Karlovo sveučilište u Prag. I Politeo je bio upisan na Sveučilištu u Pragu, ali ga nije pohađao, jer je smirivanjem stanja ostao u Zagrebu.

Politeo je položivši ispite rigoroze promoviran u "doktora prava" 1. travnja 1911. godine. Možda je kao jedna od odrednica njegovog pravničkog života bila i sociologija prava, koja se počela predavati na Zagrebačkom sveučilištu još u proljeće 1906. godine, kada je osnovana Katedra za pomoćne kriminalne znanosti i sociologiju pod vodstvom profesora Ernesta Milera. Pod utjecajem tog učenja, Politeo se nije zadovoljavao proučavanjem zakona kakvi su dani, već je pokušavao proniknuti u društveno ponašanje pojedinca i njihovo djelovanje u pravnom poretku. Politeov sociološki pristup pravu i zakonima temelji se na njegovu uvjerenju da je zakon praktična građa, a pravo izraz složenih društvenih i socijalnih pojava.

U njegovu formiranju kao budućeg odvjetnika značajan je utjecaj imalo i učenje francuskog profesora kaznenog prava Émilea Garçon (1851. – 1922.), kojeg sam Politeo naziva jednim od najvećih kriminalista, i usvaja njegov stav da se javni poredak ne može štititi na štetu "individualne slobode", te je pozivao pravnike da prilikom izrade u zakone unose više milosti prema nesrećnicima, više humanosti i pravde. Prema Politeovu shvaćanju, onaj tko štiti javno dobro, ne smije o ljudima uvijek misliti najgore.

Od drugih aktivnosti, osim odvjetništvom, Politeo se bavio i organiziranjem, zaštitom i vodstvom Društva bankovnih činovnika, u kojem je ostvario veliku aktivnost u kolektivnom pregovaranju bankovnih činovnika s poslodavcima i sastavljanju ugovora – sporazuma s poslodavcima kojima bankovni činovnici uređuju kolektivna prava i dužnosti.

Veliku je energiju posvećivao i pisanju. Bio je vrlo plodan pravni pisac, utemeljitelj ili glavni urednik važnijih hrvatskih časopisa. Uređivao je "Odvjetnik" od 1927. do 1941., "Mjesečnik" od 1921. do 1945.; "Savremenik" od 1920. do 1941., "Novu Evropu" od 1920. do 1941. Pisao je za čitav niz časopisa, od kojih izdvaja-

mo samo neke: “Narodni list”, “Pravni obzor”, “Slobodna misao”, “Hrvatska njiva”, “Slovenski pravnik”, “Pravosuđe”, “Bankarstvo”, “Češko slovo” i dr.

Ipak, društveno polje djelovanja, na kojem je Ivo Politeo ostavio gotovo nemjerljiv trag, bilo je odvjetništvo. Doživljavao ga je i živio u onom uzvišenom volterovskom smislu, jer odvjetništvo (advokatura) nije toliko profesija koliko je to poziv – zvanje (“vokacija”), a svrha mu nije materijalno osiguranje svojih članova, već predano, nesebično i samoprijetno pružanje pravne pomoći onima koji tu pomoć trebaju. Za Politea je takvo pružanje pravne pomoći predstavljalo prvi i zadnji smisao advokature: bezuvjetna vjernost advokata stranci, i povjerenje stranke u advokata. Povjerenje koje je advokat trebao zaslužiti smatrao je osnovom advokatskog rada, zapisao je dr. Marko Kalodera u povodu smrti dr. Ive Politea u “Odvjetniku” 1956. godine.

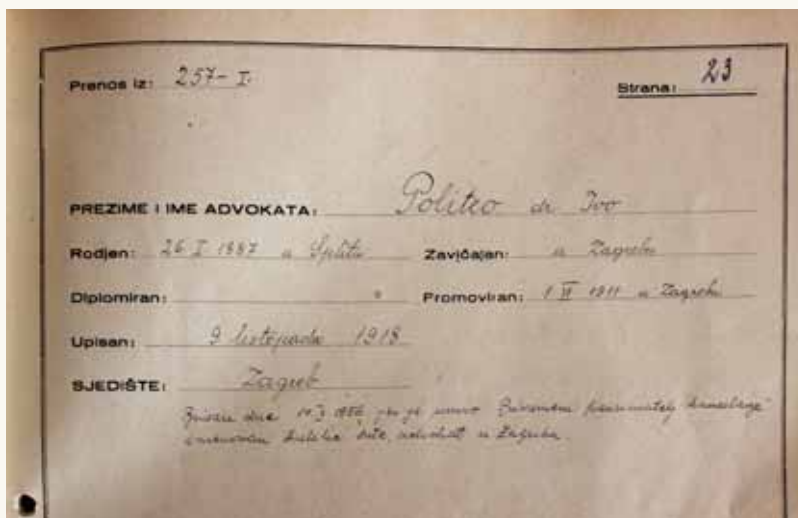
Već od svojih odvjetničkih početaka, bio je aktivan u odvjetničkoj organizaciji za čije potrebe je nesebično izdvajao puno vremena. Njegova je zasluga što se trudio da hrvatsko odvjetništvo, a i cjelovito društvo, sačuva u povijesnom pamćenju velikane hrvatskog odvjetništva u kojima je Politeo prvenstveno vidio intelektualce “izoštrenog i proširenog pogleda”, predstavnike “nezavisnog stališa” koje je kulturni kontekst bacao u “politički vrtlog kao i na ostala područja javne djelatnosti”. U panteon hrvatskoga odvjetništva Politeo postavlja odvjetnike koji su zadužili sve buduće odvjetnike na ovim prostorima, kao što su Hinko Hinković (1854. – 1929.), Šime Mazzura (1840. – 1918.), Marijan Derenčin (1836. – 1908.), Hugo Spitzer (1853. – 1936.) i Aleksandar Badaj (1858. – 1937.)

Politeovo iznimno razumijevanje društva, prava i političkih odnosa u određenom trenutku, kao i sveprisutna socijalna crta, stvorile su u njegovoj osobi gotovo savršenog odvjetnika praktičara i odvjetnika teoretičara. U pogovoru knjižice koju je objavio 1928. godine, a u kojoj je sabrao govore devetorice zagrebačkih odvjetnika u kaznenim procesima pred Kraljevskim sudbenim stolom u Zagrebu između 1904. i 1927. godine, želeći ih “od zaborava ote-

ti”, navodi na čemu počiva “uzvišenost braniteljeva zvanja”. Tako je za njega osim zakonske poluge, koja je odvjetnikovo osnovno oruđe, bitno da odvjetnik ima spoznajnu kvalitetu, “treba da pozna i razumije također društvo koje je rodilo tzv. zločin i zločinca”. Isto tako odvjetnik “mora da ljubi čovječanstvo iz kojeg je njegov branjenik nikao”, jer on je po naravi zvanja “prvi koji je zvan da sačuva okrivljenikovu slobodu, da zaštititi njegove imovinske interese i da ga spasi smrti”, on je prvi ali “često zadnji i jedini” koji stoji iza osuđenika. Politeo zaključuje: “Kad je pored suda i društvo izreklo osudu nad okrivljenikom, kad su ga svi prezreli i napustili, kad se čak vlastita porodica odrekla od njega – branitelj jedini ostaje uz nj. To mu je i dužnost.” I ovdje je možda potrebno istaknuti to pitanje povjerenja na kojem je toliko ustrajao na relaciji odvjetnik – klijent, što je Politeo sažeo u izvještaju glavnoj skupštini Komore za 1931. godinu: “Nitko se ne može dugo bez povjerenja održati, a najmanje mi, koji smo iz povjerenja nikli – tko se utječe nama, taj ne smije ostati razočaran.”

Impresivne i zapažene obrane

Politeo nije o tim vrednotama odvjetništva samo pisao. Sve je to i praktično dokazao braneći kroz svoju odvjetničku karijeru gotovo uvijek one koji su došli u sukob s režimom, bez obzira koji je režim vladao Hrvatskom. Impresivna je njegova obrana Alije Alijagića 1921. godine pred Kraljevskim sudbenim stolom u Zagrebu. Alija Alijagić optužen je kao atentator na ondašnjeg jugoslavenskog ministra unutarnjih poslova Milorada Draškovića, kojeg je usmrtio u Delnicama 21. srpnja 1921. Branitelj Politeo je svoju obranu gradio na tome da okrivljenik nije počinio *naručeno i zasjedno ubojstvo*, kako tvrdi optužba, već je počinio *ubojstvo*, koje nije “prosti zločin, već politički delikt”. Nije poricao objektivne elemente Alijagićeva djela, jer je naveo: “On je po Kaznenom zakonu kriv i on ima da se kazni, ali ne smrtnom kaznom, kako to optužnica nalaže.” Nadalje u obrani razlaže i pogrešno kvalificirane pripreme radnje za čin umorstva kako ih navodi javni tužitelj. Sud je odbio dokaze obrane i okrivljenika osudio

na smrt. U žalbi izjavljenoj Kraljevskom stolu sedmorice, Politeo, uz ostalo, navodi da je u postupku povrijeđeno načelo materijalne istine, jer je sud u dokaznom postupku odbio saslušati vještake koji bi ukazali na činjenice da se Alijagić s obzirom na svoj društveni i socijalni položaj, nalazio u stanju nužne obrane prema državi (vladin akt Obznane). Atentat na ministra Draškovića kao autora Obznane, u objektivnom smislu nije napad na ustavni poredak, naprotiv, taj bi restriktivni akt vlade mogao ući u pojam antiustavnog ponašanja. Zaključuje da sam čin protiv nečega antiustavnog ne može biti antiustavan. Stol sedmorice u Zagrebu je odbio žalbu i potvrdio presudu o smrtnoj kazni. Ovdje nije prestala Politeova obrana Alijagića. Svesrdno je svim silama radio na njegovu pomilovanju i kroz institucije i privatnim kanalima, što nije imalo uspjeha. Noć uoči smaknuća, Politeo je uz odobrenje predsjednika suda proveo u ćeliji Sudbenog stola s Alijagićem. I na sam dan smaknuća, rano ujutro 7. ožujka 1922. godine, Politeo je bio uz svojeg branjenika i njegovog mlađeg brata. Vidno potresen, Politeo je dan poslije napisao članak "Konac atentatora Alijagića", u kojem je objavio svoje razmišljanje o zapanjujućem fenomenu prava i pravednosti. Koliko god je talionsko načelo udaljeno od modernog prava, upravo s tim načelom je usporedio smaknuće Alijagića. U članku je ustvrdio da je i u dvadesetom vijeku poslije Krista morao da pogine taj nesretni mladić, da se ispuni

predkršćansko starozavjetno načelo usvojeno po ministarskome savjetu Kraljevine SHS: *oko za oko, zub za zub, glava za glavu*.

Profesionalni život odvjetnika Politea, i kao branitelja i kao punomoćnika stranaka, obilovao je takvim i sličnim predmetima u kojima njegova skrb za klijente nije jenjavala niti onda kada je odvjetnički posao faktički bio dovršen. O tome najbolje svjedoče zahvalna pisma sačuvana u njegovoj ili korespondenciji njegovih klijenata, te njihovih najbližih srodnika.

Prilikom osnivačke skupštine Advokatske komore za Hrvatsku i Slavoniju u Zagrebu, 9. lipnja 1929. godine, došlo je do incidenta kada je odvjetnik Milovan Žanić predložio da se u pozdravnoj depeši kralju Aleksandru od kralja zatraži "da se narodu vrate građanska prava", u suprotnom, moglo bi se smatrati da hrvatski odvjetnici prešutno "odobravaju današnje političko stanje", tj. kraljevu diktaturu. Žanić je odmah uhićen zbog verbalnog delikta protiv kralja i protiv njega podignuta je optužnica pred Državnim sudom u Beogradu zbog kaznenog djela pozivanja na promjenu postojećeg poretka, za koje je djelo bila predviđena kazna od pet godina zatvora. Politeo je preuzeo Žanićevu obranu i pokušao dokazati da je on u biti žrtva suspenzije temeljne slobode javnoga govora. Žanić je presuđen na kaznu zatvora od šest mjeseci. Odmah po izlasku iz zatvora, Žanić je napisao Politeu pismo sljedećeg sadržaja: "Mnogo poštovani gospodine družo. Jutros sam pušten iz zatvora i eto me nakon šest i pol mjeseci u krugu moje mile obitelji. Smatram svojom prvom dužnošću, da se Vama, dragi družo i prijatelju, zahvalim za veliko Vaše zauzimanje i Vaš trud oko mene. Ne znam čime sam to zaslužio."

Na toj je skupštini dr. Ivo Politeo izabran za prvog predsjednika Komore, i to većinom od 181 glasa od 262 nazočnih odvjetnika, a odvjetnik Svetozar Ivković izabran je za potpredsjednika. Na dužnosti će ostati do 1941. godine.

Svoj odnos prema pravu i nepokolebljivi stav prema svakom režimu koji je pod snagom represivnog aparata progono građane, Politeo je zadržao i u najtežem vremenu koje je zahvatilo Europu, u vrijeme u kojem je demokraci-

ja potpuno suspendirana, od 1941. do 1945. godine. Već 31. listopada 1941. godine, Ministarstvo bogoštovlja i pravosuđa Nezavisne Države Hrvatske smijenilo je Politea s mjesta predsjednika Hrvatske odvjetničke komore. Na njegovo mjesto postavljen je vladin povjerenik, odvjetnik Dragutin Šafar, a Komora je, prema odredbi ustaških vlasti, postala članicom Saveza slobodnih zvanja.

Potkraj 1941. godine Politeo se "sukobio" s Komorom, jer je Komora potpala pod politički nadzor vlasti NDH. Pod takvim okolnostima, Komora je pod prijetnjom "stegovnih i inih posljedica" zatražila od odvjetnika da ispune upitnik u kojem se tražio niz osobnih podataka. Za Politea to je bio udar na profesionalnu autonomiju, pa je u svojem pismu Komori od 21. studenog 1941. ustvrdio da privatnost odvjetnika može prekoračiti "isključivo državna vlast" i to na temelju "posebne zakonske odredbe". U aktivnost odvjetnika kao građana država može zadirati samo u slučajevima kada je ta aktivnost protupravna. Politeo navodi da za takvo što Komora nema oslonca u zakonu, te ističe da je protuzakonito zadiranje u privatnost odvjetnika osobito vidljivo kroz traženje podataka kojoj su vjeri i rasi odvjetnici pripadali prije 10. travnja 1941. godine.

Nije ta sekvenca tog teškog vremena bila jedini razlog potiskivanja Politea na marginu društva u tadašnjoj Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Politeo se nije libio objavljivati i kritičke tekstove o ustaškom režimu, a kao branitelj u djelokrugu ustaških prijekih sudova upozoravao je da ustaški režim ulazi u spiralu nasilja i nezakonitosti i time ruši NDH u smislu temeljnog državnog ustrojstva. Protiv tih "posebnih" sudova intervenirao je i kod Predsjedništva Sudbenog stola, te je zahtijevao da započne sudbeni nadzor nad prijekim sudovima zbog kršenja Zakona o sudskom krivičnom postupku, kao i zbog nemoguće uloge branitelja da uredno obavlja svoju dužnost.

Svi ti njegovi istupi doveli su do toga da ga je Ustaška nadzorna služba za grad Zagreb nekoliko puta privodila puta. Čak je bio uvršten i na stalnu listu talaca. I u takvom vremenu nije se prestao baviti odvjetništvom i brigom za ljudska prava.

Obrana kardinala Stepinca

Nakon rata, kada je uspostavljen poredak Federativne Narodne Republike Jugoslavije, odvjetništvo nisu očekivala blistava vremena. Već je to bilo vidljivo odmah u prvim godinama nakon završetka rata. Komunističko vodstvo nije moglo prihvatiti činjenice o odvjetničkoj autonomiji, jer je smatralo da bi i odvjetnici trebali na neki način biti pod političkom kontrolom. Prvi poslijeratni Zakon o advokatima rađen je pod krinkom tajnosti i odvjetnici nisu mogli doći do njegova nacрта, a ni apeli odvjetnika i samog Politea nisu dali vidljive rezultate.

Politeo je uz opći angažman za odvjetništvo nastavio sa svojom odvjetničkom praksom. Sada je prihvatio više obrana ljudi koje je novi režim optuživao za suradnju s okupatorom. To mu je ponovo "priskrbilo" mnoge neugodnosti, čak i disciplinski postupak pred Komorom, koji je inicirao sam Vrhovni sud Narodne Republike Hrvatske, i to zbog Politeove žalbe tom sudu u obrani okrivljenika Petra Rupčića. Ipak, možda najvažnija među mnogim obranama kojih se dr. Ivo Politeo u tom poratnom razdoblju prihvaćao, bila je obrana zagrebačkog nadbiskupa i kardinala Alojzija Stepinca 1946. godine, koja je i danas aktualna.

Nije nam namjera detaljno govoriti o tom sudskom procesu, o kojem već postoji pozamašna literatura, već samo ukazati na Politeovo razumijevanje stvari kroz dvije kraće epizode s procesa.

Branitelji nadbiskupa Stepinca bili su dr. Ivo Politeo i dr. Natko Katičić. Optužnica je podignuta 23. rujna 1946., a kako se Stepinac izjasnio da se neće koristiti pravom na branitelja, braniteljima su imenovani *ex officio*. Politeo je branio za točku 1. optužnice, a Katičić za točke 2. i 3.

Za vrijeme procesa, Politeo je predložio sudu svjedoke obrane, na što je reagirao državni tužitelj i prigovorio obrani da odugovlači postupak. Politeo je uzvratio: "Prisiljen sam da odgovorim na govor Javnog tužioca, jer je njime povrijedio moju braniteljsku čast. Učinio je time, prigovorivši da je svrha prijedloga da smo odugovlačili raspravu. Ne znam čemu bi mi odgovaralo odugovlačenje rasprave. Ako se zbroji,

sve ono vrijeme, kroz koje je Javni tužilac na ovoj raspravi govorio, ispalo bi i 40 sati, dok ako se zbroji ono, što je obrana dosad rekla, iznosilo bi jedva 20 minuta. Kako se onda može reći, da obrana odugovlači? Javni tužilac, čini se, htio bi da obrana jednostavno prizna optužnicu da se odreče bilo kakovih dokaza. Dokazi ponuđeni po obrani odlučni su i svedeni na minimum i zato obrana ostaje pri njima.”

Taj je odgovor na prigovor optužbe i danas suvremen, jer i danas zastupnici optužbe u sudskim postupcima pokušavaju onemogućiti obranu u izvođenju dokaza ovim svedevrenskim prigovorom o odugovlačenju postupka. Politeo je obranu Stepinca u vezi s “Pastirskim pismom” iz rujna 1945. godine, gradio na tvrdnji da je riječ o legitimnom pravu crkve da javno obznani svoje mišljenje o potezima vlasti prema Katoličkoj crkvi. Zato Politeo smatra da Stepinac ne može biti pozvan na odgovornost zbog izdavanja “Pastirskog pisma”, već da Stepinac i drugi biskupi imaju pravo na vlastito mišljenje o tome kako treba riješiti sporna pitanja između Crkve i države, a da to nije ujedno i kažnjivo.

Kodeks odvjetničke etike

Politeo, kao moralna vertikala ne samo hrvatskog odvjetništva, bio je zamoljen da na

Glavnoj skupštini Saveza advokatskih komora FNRJ, 27. i 28. lipnja 1953. godine, izloži osnovu odvjetničkog morala. Isti je tekst objavio i u “Odvjetniku” 1953., pod naslovom “O advokatskom moralu”. Time je udaren temelj budućem Kodeksu odvjetničke etike.

Njegova aktivnost u međunarodnim udruženjima odvjetnika također je respektabilna. Već je 1931. godine izabran za člana Međunarodne unije advokata, a na 3. kongresu Unije, održanom 1951. godine u Rio de Janeiru, izabran je za potpredsjednika Unije. Taj je status potvrđen i na 4. kongresu u Beču 1953. godine. Iste godine Biro MUA povjerio mu je izradu nacrta profesionalnog etičkog kodeksa – *Code de morale professionnelle*. Kodeks je osobno predstavio na kongresu Unije u Bruxellesu, 1954. godine.

Što reći na samom kraju o ovom velikanu hrvatskog odvjetništva?

Dr. Ivo Politeo, iznenada je preminuo u Zagrebu 14. listopada 1956., nakon jednog zahtjevnog razgovora sa strankom. Živio je za odvjetništvo i za svoje klijente, a sudbina je htjela da i život završi u odvjetničkoj pisarnici.

Dr. Marko Kalodera u nekrologu je zapisao: “Politeo je bio najbolji branitelj naše generacije, a možda i najbolji naš branitelj uopće.”

Izvori i literatura

1. Nada Kisić Kolanović, Ivo Politeo, Povijest, intelektualci, odvjetništvo 1887. – 1956., Zagreb, 2015.
2. Dr. Marko Kalodera, Dr. Ivo Politeo, posmrtno slovo održano na komemoraciji u Zagrebu, 23. studenoga 1956., “Odvjetnik” br. 11., Zagreb 1956., god. VI (XXVI)
3. Dr. Marko Kalodera, Dr. Ivo Politeo, Odvjetnik, br. 9., Zagreb, 1968., god. XVIII
4. Očitovanje dr. Iva Politea u disciplinskom postupku pokrenutom protiv njega pred Komorom 1946. godine

Predstavljeno drugo prošireno izdanje Hrvatsko-engleskog pravnog rječnika

U Hrvatskoj odvjetničkoj komori predstavljeno je početkom ožujka drugo promijenjeno i prošireno izdanje Hrvatsko-engleskog pravnog rječnika, autora prof. Frane Marunice.

Predsjednik Hrvatske odvjetničke komore Robert Travaš u uvodnom je govoru prilikom predstavljanja knjige istaknuo važnost takvog rječnika za sve one koji se bave pravom u Hrvatskoj.

“Ovaj vrlo opsežan rječnik na 1237 stranica velika je pomoć studentima prava, sucima, odvjetnicima, sudskim tumačima, novinarima, političarima, poslovnim ljudima i svima ostalima koji u svom poslu i komunikaciji moraju koristiti stručne pravne izraze na engleskom jeziku”, rekao je predsjednik HOK-a.

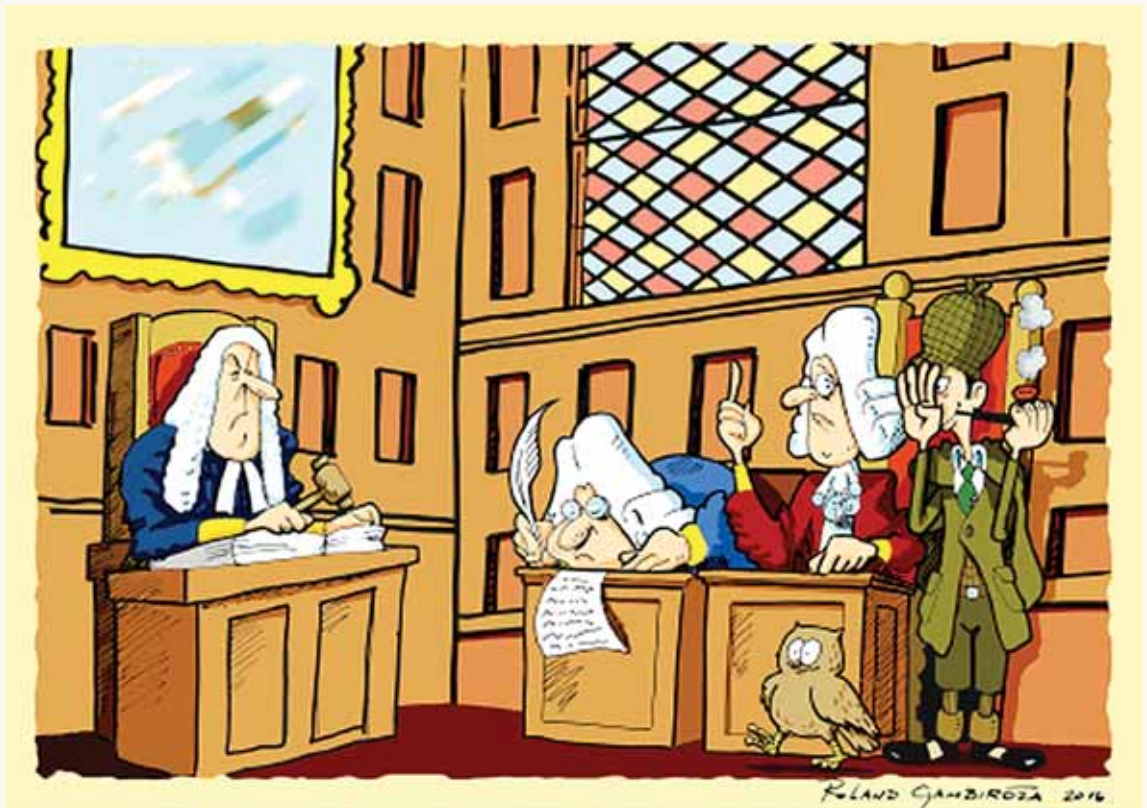
Frane Marunica rođen je 1938. godine, a diplomirao je na zagrebačkom Pravnom fa-

kultetu te na Teološkom fakultetu. Deset je godina predavao Uvod u pravo na koledžu St. Dominic's u Londonu i bio osnivač prve hrvatske ustanove u Velikoj Britaniji u vlasništvu Hrvata – “Hrvatskog doma “ u Londonu 1971. godine. U Hrvatskoj je radio kao pravnik u trgovačkim društvima, te kasnije kao odvjetnik. Prvi Englesko-hrvatski rječnik Marunica objavio je 2003. godine, a četiri godine kasnije iz tiska je izašao i Hrvatsko-engleski pravni rječnik. Profesor Marunica u izradi ovih rječnika iskorisito je svoje dugogodišnje iskustvo i rad, te tako rječnik tematski pokriva sva pravna područja.

Na predstavljanju knjige govorili su i prof. dr. Zvonimir Šeparović te prof. dr. Damir Boras, rektor Zagrebačkog sveučilišta koji je kao leksikograf istaknuo vrijednost tog rječnika.

Pripremila:
Irena Nakić

.....
poslovni tajnik HOK-a

Suradnja odvjetnika i privatnih detektiva

Piše:

Njegovan Blažek

.....
 profesionalni privatni
 detektiv
 (autor ilustracija
 Ronald Gambiroza)

Slični problemi i obostrana korist

Tijekom proteklih dvadeset godina, otkako je detektivska djelatnost zakonski regulirana, glavni su razlozi suradnje odvjetnika i detektiva – obostrana korist, sličnost problema u profesijama i međusobno razumijevanje. Vjerodostojnost informacije korist je koju detektiv donosi odvjetniku, te on na temelju takve informacije i detalja koji mogu biti od presudnog značenja razvija strategiju svojih daljnjih postupaka. Angažiranje detektiva pitanje je povjerenja koje se kasnije može pretvoriti u dugoročnu suradnju. Odvjetnik tako postaje promotor privatnog detektiva – njegova usmena preporuka, a detektiv na istovjetan način postaje promotor odvjetnika, i time se ostvaruje obostrana korist i sinergija. Iz toga nastaje odnos pobjednik/pobjednik kao cjelovita filozofija interakcije odvjetnik/privatni detektiv.

Prema riječima francuskog odvjetnika Thierryja Wickersa, odvjetnička profesija mora osigurati pravo i pravdu, zadržati legitimitet društvene uloge i ne dopustiti marginalizaciju profesije. Minorizaciji odvjetničke profesije jednaka je i pojava minorizacije detektivske profesije – ljudi si uzimaju za pravo da lakoćom mogu davati „pravne“ savjete i obavljati „detektivska“ istraživanja.

U obje su profesije prava na pogrešku minimalna, etičnost i moral su presudni, kao i objektivnost u postupanju. Bitna je utemeljenost i pouzdanost činjenica do kojih se dolazi radom na slučaju, kao i socijalno psihološki diskurs.

Društvene pojave i fenomeni, posebno u vrijeme današnje demokracije koju francuski filozof Jacques Rancière naziva carstvom ekscesa, pružaju veliki prostor za djelovanje i razvoj obje profesije. Filozofija kao znanost mudrošću

istražuje istinu. I odvjetnička i detektivska profesija služe da bi istinom (činjenicama) pridoni-jele rješavanju društvenih fenomena vezanih uz kaznenu i prekršajnu problematiku, te zaštitu privatnog vlasništva i integriteta klijenata.

Dakle, postulati na kojima se obje profesije zasnivaju su pravo i pravednost. Njihova društvena uloga i opravdanost su nepobitne. Razumiju jedni druge. Surađuju jedni s drugima. Odvjetnička profesija u našem društvu ima svoju tradiciju, međutim, detektivska je djelatnost nova, još je u razvoju, i o njoj treba govoriti afirmativno. Danas, kad se zna da se većina informacija može dobiti iz javnih izvora a da se za dolazak do onih najbitnijih mora upotrijebiti specijalističko znanje, iskustvo i vještine, nesporna je uloga privatnih detektiva koji odvjetnicima mogu pružiti dodatnu profesionalnu potporu. Detektiv, primjenjujući pravila kriminalističkog istraživanja i najnovijih dostignuća u kriminalističkoj znanosti, omogućava odvjetniku neposredan uvid u činjenično stanje na terenu, što mu donosi prednost i posljedično tome – pobjedu.

Zakonske odredbe

Detektivska djelatnost obuhvaća prikupljanje obavijesti i podataka potrebnih za utvrđivanje činjenica, uvid u osobne i druge podatke, te korištenje i obradu osobnih i drugih podataka za potrebe naručitelja detektivskih usluga, sve u granicama ovlasti koju daje naručitelj i u skladu s odredbama ovoga Zakona.

Rad privatnih detektiva uređuje Zakon o privatnim detektivima (Narodne novine, broj 24/09) te niz relevantnih pravilnika (Pravilnik o obavljanju detektivskih poslova, Pravilnik o načinu prikupljanja podataka te sadržaju i načinu vođenja zbirke isprava i dr.). Tako privatni detektiv može prikupljati obavijesti i informacije o:

- nestalim osobama ili osobama koje se skrivaju od stranke – detektivi mogu ostvariti bolji uspjeh od policije i drugih organizacija zbog slobodnijeg pristupa građanima i osobama od kojih prikupljaju podatke pa su oni kooperativniji nego što je to u slučaju kad razgovaraju s državnim službenicima. Osobe koje se skrivaju od stranke najčešće su u dužničko-vjetrovničkom odnosu.

- osobama koje su napisale ili poslale anonimna pisma – postoji lepeza taktičko-tehničkih mjera i radnji kojima privatni detektiv može eliminirati nevine osobe, suziti krug sumnjivih i doprinijeti otkrivanju autora.
- osobama koje su stranci prouzročile štetu kao i povredama radnih obveza, prijevarama pri osiguranju i u gospodarstvu – primjer su radno-pravni sporovi u vezi s ozljedom na radu, potraživanja renti na osnovi invaliditeta, lažna bolovanja. Istražuju se osobe, poznate ili nepoznate naručitelju, koje su prouzročile imovinsku ili neimovinsku štetu.
- predmetima koji su izgubljeni ili ukradeni – poglavito kada predmeti imaju status dokaza u nekom postupku.
- dokazima koji su stranci potrebni za osiguranje ili ostvarivanje prava ili povlastica koje ostvaruje pred sudbenim ili drugim tijelima državne vlasti te društvima ili udrugama – primjer su istrage o povredi radnih obveza koje služe dokazivanju određene štete koju trpi poslodavac, kršenju ugovora, građanske prijave te pronalaženje stvarne imovine osoba.
- uspješnosti osoba u obavljanju poslova – uključuje provjere reputacije osoba i tvrtki kao podloge za sklapanje ugovora, stvarno stanje poslovanja tvrtke ili osobe, istraživanje konkurencije i tržišta, davanje smjernica za provođenje politike sigurnosti.
- činjenicama i okolnostima koje se odnose na osobni položaj građana i imovinski status – utvrđivanje stvarne adrese osobe, npr. kod statusa zaštićenog najmoprimca, stvarnog imovinskog stanja. To su i podaci koji mogu biti važni za financijske institucije, osiguravatelje i sl.
- povredi intelektualnog vlasništva – testna kupnja krivotvorina, identifikacija osoba i tvrtki u proizvodnom i distribucijskom lancu, pribavljanje relevantne dokumentacije koja će dati prednost nositeljima prava u sudskim postupcima.
- kaznenim djelima koja se progone po privatnoj tužbi te o njihovim počiniteljima – ako ima nejasnoća ili su dokazi manjkavi, detektiv će svojom istragom na terenu pomoći da se dobije realno činjenično stanje te time smanje troškovi i vrijeme vođenja postupka. U cilju

prikupljanja podataka dopuštene su sve mjere i radnje koje nisu zabranjene ili radnje kojima se ne zahvaća u temeljna prava i dostojanstvo osobe. Podaci o kaznenim djelima koja se progone po privatnoj tužbi mogu se sastojati u informacijama presumptivnih svjedoka, ali i o predmetima koji se mogu koristiti kao dokaz.

- kandidatima za zapošljavanje i radnicima samo uz njihov pisani pristanak – provjeravaju se podaci koji se odnose na dostojnost za obavljanje određenih poslova, a jednako tako i podaci koji se odnose na stručnost i osposobljenost za obavljanje posla.
- Privatni detektiv može planirati i provoditi mjere zaštite poslovnih tajni, informatičkih

sustava, ekonomskih i osobnih podataka i informacija – Pojam poslovne tajne određen je Kaznenim zakonom. Pojam osobni podatak određen je Zakonom o zaštiti osobnih podataka. Po značenju je najvažnije prikupljanje ekonomskih podataka koje možemo kategorizirati kao poslovno istraživanje (business intelligence) kroz izradu poslovnih analiza, procjene stanja sigurnosti, dokumenta politike

sigurnosti i sigurnosnih procedura. Dok korporativni pravnici imaju ulogu u korporativnoj održivosti svojih firmi, privatni detektiv u ulozi menadžera sigurnosti savjetuje i izrađuje akte koji služe kao potpora donošenju i realizaciji poslovnih odluka.

Osim navedenog, bitno je znati da privatni detektiv smije nuditi i davati nagrade za dobivanje informacija, podataka i dokaza, smije objavljivati slike i podatke u sredstvima javnog priopćavanja radi traganja za nestalim osobama ili predmetima, ili radi pribavljanja podataka, informacija i dokaza.

Detektiv može po nalogu odvjetnika i oštećene stranke obavljati rekonstrukciju događaja, utvrditi stvarni vremenski slijed događaja, tragati za očevicima, biti izvor informacija u obliku koji se može koristiti kao dokaz u sudskim postupcima. Prikupljeni podaci dokumentiraju se zapisnikom, zabilježskom, pisanim izvješćem i fotografijom. Privatni detektiv također smije postupati prema predmetima i tragovima što podrazumijeva pronalaženje, fiksiranje, izuzimanje i pakiranje kriminalističko-tehničkim sredstvima.

Transformacija od podatka do dokaza

Učinkovitost dolaska do potrebnih informacija te posvećenost konkretnom slučaju veća je nego ona koja se može očekivati od tijela državne vlasti, pa se detektiva može percipirati kao privatnog policajca, produženu ruku koja pribavlja presudnu „božansku“ informaciju koja pomažu odvjetniku da poboljša svoju poziciju u domeni utvrđivanja stvarnog činjeničnog stanja.

Privatni detektiv na zakonit i stručan način pribavlja dokaze i vjerodostojan je svjedok, on smije obavljati poslove promatranja, pratnje i fotografskog snimanja na javnom mjestu. Na taj način postaje perceptivni organ, vođen kreativnošću i intuicijom, i kao takav veoma je upotrebljivo oruđe u svakom pravnom postupku. Tako pribavljene dokaze, prema dosadašnjim iskustvima, sudska praksa prihvaća.

Suradnja odvjetnika i detektiva veoma je raznolika i odvija se na mnogim nivoima i poljima, ali u pravilu je privatni detektiv „vodonoša“ – donosilac podataka, dokumentacije, materijala i dokaza koji su neophodni za donošenje odluka, sukreiranje strategije u vođenju postupaka,

ostvarivanje prednosti i pobjede u pravnim i drugim bitkama.

Umjesto zaključka možemo primijeniti poznato 80-20 pravilo talijanskog ekonomista Vilfreda Pareta, poznato kao Paretoov princip, te reći da 80 posto javno dostupnih informacija ima 20 posto vrijednosti za one koji donose neku (poslovnu) odluku. Preostalih 20 posto informacija koje nisu javno dostupne imaju 80 posto vrijednosti za one koji donose odluke!

Primjeri suradnje odvjetnika i detektiva u praksi

Ozljeda na radu / lažno bolovanje

Uprava tvrtke dolazi odvjetničkom uredu s problemom radnika koji je imao ozljedu na radu, isplaćena mu je visoka odšteta, ali se pojavila informacija da životne navike i svakodnevno ponašanje i aktivnosti radnika ne odgovaraju težini utvrđenih ozljeda, odnosno medicinskoj dokumentaciji. Odvjetnički ured angažira privatnog detektiva koji poduzima prikupljanje podataka na terenu od osoba bliskih radniku, susjeda, životne okoline, koristeći se ujedno i ovlastima pratnje, promatranja i fotografiranja na javnom mjestu, te dostavlja izvještaj i fotoelaborat iz kojeg nedvojbeno proizlazi da se radi o fingiranim ozljedama i prijevari. Odvjetnički ured je za istog poslodavca angažirao privatnog detektiva i u slučajevima sumnjivog bolovanja, gdje je detektiv istim metodama otklanjao ili potvrđivao sumnje.

Zaštićeni najmoprimac

Odvjetnik koji je zastupao vlasnika nekretnine u sporu protiv zaštićenih najmoprimaca, angažirao je privatnog detektiva kako bi potvrdio sumnju vlasnika da zaštićeni najmoprimci ne stanuju u navedenoj nekretnini, te da se utvrdi njihova stvarna adresa stanovanja. Detektiv je otkrio da nakon posla zaštićeni najmoprimci odlaze na drugu adresu i tamo stanuju, dok nekretninu nezakonito daju u podnajam. Svjedočenje detektiva uz zabilješke o obavljenim razgovorima, izvještaj i fotoelaborat, odvjetniku su donijeli prednost u sporu.

Pribavljanje dokaza o skrivanju predmeta

Inozemna tvrtka (tužitelj u sporu) posredstvom odvjetnika angažira detektiva da pronađe pro-

izvodnu liniju ili dio linije za proizvodnju u tvornici koja je isporučena, ali nije plaćena u potpunosti. Vlasnik tvornice (tuženik) tvrdio je da je linija nestala tijekom Domovinskog rata i da je on nije zatekao u tvornici tijekom preuzimanja vlasništva nad tvornicom. Terenskim radom detektiv je došao do dokaza da se dio proizvodne linije, konkretno stroj za pakiranje, još uvijek nalazi u dijelu tvornice u kojem se ne odvija proizvodnja. Odvjetnik je pribavljene dokaze i fotografije predočio sudu koji je izvršio očevid i pronašao dio sakrivene proizvodne linije, čime je sudski postupak krenuo u drugačijem i pozitivnom smjeru za tužitelja.

Prijetnje, uznemiravanje i nametljivo ponašanje prema članu uprave

Detektivski ured pružao je podršku odvjetničkom uredu u procjeni ozbiljnosti prijetnji i uznemiravanja i nametljivog ponašanja prema članu uprave od anonimne osobe. Detaljnom analizom i prikupljanjem podataka, eliminirane su nevine osobe, nakon čega je detektivska istraga usmjerena na sumnjive osobe, što je rezultiralo otkrivanjem počinitelja. U suradnji s policijom protiv počinitelja je podnesena kaznena prijava.

Preuzimanje tvrtke

Prilikom pripremnih radnji za preuzimanje tvrtke, odvjetnički tim zatražio je izvještaj od detektivskog ureda o reputaciji, mogućim političkim i kriminalnim poveznicama ključnih osoba tvrtke, o porijeklu početnog kapitala u procesu nastanka i razvoja tvrtke, o odnosu prema dobavljačima, radnicima i okolini u kojoj posluju. Takav je izvještaj poslužio kao podloga za donošenje finalne poslovne odluke.

Krađa u tvornici

Nakon utvrđivanja manjka repromaterijala i gotovih proizvoda u skladištu, po nalogu predsjednika uprave korporativni pravnici angažiraju privatne detektive da metodama pratnje, fotografiranja i prikupljanjem podataka u okolini tvornice, dođu do informacija i dokaza o tome koji su radnici umiješani u krađe i malverzacije s dobavljačima. Višemjesečno istraživanje rezultiralo je pronalaskom počinitelja s kojima je tada raskinut radni odnos.

Zabrana natjecanja radnika s poslodavcem

Piše:

**dr. sc. Dragan
Zlatović, prof. v. š.,**

.....
pročelnik Upravnog
studija Veleučilišta u
Šibeniku

1. Uvod

Zabrana natjecanja radnika s poslodavcem jest pravni institut koji omogućava poslodavcu da radniku za vrijeme radnog odnosa, te u određenom razdoblju nakon prestanka radnog odnosa, zabrani obavljanje poslova iz djelatnosti koju obavlja poslodavac, odnosno da se nakon prestanka radnog odnosa zaposli kod novog poslodavca koji je u tržišnoj utakmici s bivšim poslodavcem, a sve u skladu s odredbama članaka 101.-106. Zakona o radu (Narodne novine, broj 93/14; dalje: ZOR).

Zabrana se odnosi na one djelatnosti koje poslodavac obavlja, a koje se prema Zakonu o sudskom registru upisuju u sudski registar. Međutim, kako je poslodavcu dopušteno obavljanje djelatnosti koje nisu navedene u sudskom registru, u tom se slučaju zabrana odnosi i na te djelatnosti ako je radniku bilo poznato da ih poslodavac obavlja. Isto tako česti su slučajevi da radnik osnuje trgovačko društvo čija je registrirana djelatnost jednaka onoj kojom se bavi poslodavac, ili koja djelomično ulazi u djelokrug registriranih djelatnosti poslodavca.

S obzirom na to obavlja li radnik poslove iz djelatnosti poslodavca za vrijeme trajanja radnog odnosa ili nakon prestanka radnog odnosa, razlikujemo zakonsku i ugovornu zabranu natjecanja.

2. Zakonska zabrana natjecanja

Zakonska zabrana natjecanja odnosi se na situacije u kojima radnik ne smije bez odobrenja poslodavca, za svoj ili tuđi račun, sklapati poslove iz djelatnosti koju obavlja poslodavac.

Za postojanje povrede zakonske zabrane natjecanja moraju biti kumulativno ispunjeni

sljedeći uvjeti:

- postojanje radnog odnosa, odnosno ugovora o radu, neovisno je li riječ o ugovoru na određeno ili neodređeno vrijeme
- sklapanje poslova iz djelatnosti koje obavlja njegov poslodavac, i to za svoj ili tuđi račun
- za obavljanje poslova iz djelatnosti poslodavca nema usmeno ili pisano odobrenje poslodavca.¹

Radnik za obavljanje poslova iz djelatnosti poslodavca, mora imati odobrenje poslodavca, to odobrenje može biti izričito, ili prešutno, odnosno ako je poslodavcu poznato da radnik krši zabranu natjecanja i obavlja poslove iz njegove djelatnosti, ali ne zatraži od njega da prestane s njihovim obavljanjem.

Zakonska zabrana natjecanja započinje zasniavanjem radnog odnosa, odnosno sklapanjem ugovora o radu. Ako je pak u vrijeme zasniavanja radnog odnosa poslodavac znao da se radnik bavi obavljanjem određenih poslova, a nije od njega zahtijevao da se prestane time baviti, smatra se da je radniku dao odobrenje za obavljanje takvih poslova. Oblik davanja suglasnosti nije izričito propisan, što znači da se može dati usmeno, pa i prešutno.

Poslodavac može odobrenje koje je dao radniku opozvati poštujući otkazni rok prema ugovoru o radu ili prema ZOR-u. Radi se o roku nakon čijeg isteka radnik ne može više obavljati poslove iz djelatnosti poslodavca. Ukoliko radnik i nakon isteka roka nastavi s obavljanjem poslova iz djelatnosti poslodavca, poslodavac ima opravdani razlog za otkaz ugovora o radu.²

Zakonska zabrana natjecanja radnika prestaje obvezivati, kada njegov radni odnos prestane,

¹ *Ibid.*, str. 300.

² *Loc. cit.*

bez obzira na način na koji je prestao.³

Ako radnik prekrši zakonsku zabranu natjecanja, poslodavac može izabrati samo jednu od ovih nekoliko mogućnosti reparacije štete:

- zahtijevati naknadu pretrpljene štete od radnika
- tražiti da se sklopljeni posao smatra sklopljenim za njegov račun
- tražiti da mu radnik preda zaradu iz takvog posla, odnosno da mu prenese potraživanje zarade iz takvog posla.⁴

Poslodavac može ta potraživanja zahtijevati u okviru subjektivnog roka od 3 mjeseca od saznanja za sklapanje posla, te u objektivnom roku od 5 godina, koji teče od sklapanja posla, neovisno o tome kad je poslodavac saznao za posao. Nakon proteka roka od 5 godina poslodavac gubi pravo na potraživanja u slučaju povrede zabrane natjecanja, odnosno nastupa zastara.

Povreda zakonske zabrane natjecanja može imati za posljedicu prestanak radnog odnosa, jer se radi o teškoj povredi radne obveze, te poslodavac, ovisno o okolnostima, može redovno ili izvanredno otkazati ugovor o radu zbog skrivljenog ponašanja radnika.

Ako bi poslodavac koristio institut izvanrednog otkaza ugovora o radu, to pak mora učiniti u roku od 15 dana, računajući od dana kada je saznao za povredu radne obveze. U slučaju redovnog otkaza ugovora o radu zbog skrivljenog ponašanja radnika, poslodavac nije vezan nikakvim rokom.⁵

Posebним propisima može se kao *lex specialis* urediti pitanje zabrane natjecanja za točno određene poslove i djelatnosti.

Prema članku 125. Zakona o zdravstvenoj zaštiti⁶, zdravstveni radnik može samo uz odobrenje poslodavca za svoj račun sklopiti

Zakonska zabrana natjecanja započinje zasnivanjem radnog odnosa, odnosno sklapanjem ugovora o radu. Ako je pak u vrijeme zasnivanja radnog odnosa poslodavac znao da se radnik bavi obavljanjem određenih poslova, a nije od njega zahtijevao da se prestane time baviti, smatra se da je radniku dao odobrenje za obavljanje takvih poslova. Oblik davanja suglasnosti nije izričito propisan, što znači da se može dati usmeno, pa i prešutno.

posao iz zdravstvene djelatnosti poslodavca. Odobrenje zdravstvenom radniku daje ravnatelj bolnice i to na rok od 1 godine. Pravilnikom o mjerilima za davanje odobrenja zdravstvenom radniku za sklapanje poslova iz djelatnosti poslodavca⁷ i Zakonom o zdravstvenoj zaštiti definirani su uvjeti za obavljanje djelatnosti izvan radnog vremena. Poslove iz djelatnosti poslodavca ne mogu obavljati ravnatelj zdravstvene ustanove, zamjenik ravnatelja, kao ni pomoćnik ravnatelja.

Uvjet za davanje odobrenja jest prethodno sklopljeni ugovor o međusobnim pravima i obvezama između poslodavca i zdravstvene ustanove, trgovačkog društva koje obavlja zdravstvenu djelatnost, odnosno privatnog zdravstvenog radnika kod kojeg će zdravstveni radnik za svoj račun obavljati poslove iz djelatnosti poslodavca. Odobrenje poslodavac daje u skladu s mjerilima koje pravilnikom propisuje ministar.

Zdravstveni radnik može uz odobrenje poslodavca iz članka 125. stavka 1. Zakona o zdravstvenoj zaštiti sklopiti za svoj račun posao za obavljanje zdravstvene djelatnosti samo u zdravstvenoj ustanovi, odnosno kod

3 Gović, I., *Zabrana natjecanja radnika s poslodavcem*, u Gović, I., Marinković Drača, D., Milković, D., *Zakon o radu*, TEB Poslovno savjetovanje, Zagreb, 2010., str. 276.

4 Zlatović, D., Malenica, I., *op. cit.*, str. 301.

5 Ruždjak, M., *Zabrana natjecanja radnika s poslodavcem* u Crnić, I., et. al. *Radni odnosi u Republici Hrvatskoj*, Organizator, Zagreb, 2007. str. 371.

6 Zakon o zdravstvenoj zaštiti, NN 150/08, 155/09, 71/10, 139/10, 22/11, 84/11, 154/11, 12/12, 35/12, 70/12, 144/12, 82/13, 159/13, 22/14 i 154/14.

7 Pravilnik o mjerilima za davanje odobrenja zdravstvenom radniku za sklapanje poslova iz djelatnosti poslodavca, NN 4/2014.

privatnog zdravstvenog radnika koji nema sklopljen ugovor o provođenju zdravstvene zaštite s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje, u trgovačkom društvu koje obavlja zdravstvenu djelatnost i kod privatnog zdravstvenog radnika koji nema nepodmirene obveze s osnova poreza, prireza i doprinosa, odnosno druge dospjele obveze prema Republici Hrvatskoj. To se ne odnosi na sklapanje posla za račun zdravstvenog radnika uz odobrenje poslodavca iz članka 125. stavka 1. Zakona o zdravstvenoj zaštiti za obavljanje zdravstvene djelatnosti u zdravstvenoj ustanovi čiji je osnivač Republika Hrvatska, jedinica područne (regionalne) samouprave, odnosno grad.

Ugovor o međusobnim pravima i obvezama između poslodavca i zdravstvene ustanove, trgovačkog društva koje obavlja zdravstvenu djelatnost, odnosno privatnog zdravstvenog radnika kod kojeg će zdravstveni radnik za svoj račun obavljati poslove iz djelatnosti poslodavca obvezno sadrži:

- odredbu o sadržaju poslova iz djelatnosti poslodavca koje će zdravstveni radnik obavljati za svoj račun
- odredbu o radnom vremenu u kojem će zdravstveni radnik obavljati poslove za svoj račun u zdravstvenoj ustanovi, trgovačkom društvu koje obavlja zdravstvenu djelatnost, odnosno kod privatnog zdravstvenog radnika kod kojeg zdravstveni radnik nije u radnom odnosu
- odredbu o naknadi za rad zdravstvenog radnika koji obavlja poslove za svoj račun, a koja po satu rada ne smije biti niža od bruto iznosa satnice prosječne mjesečne plaće koja je zdravstvenom radniku isplaćena kod poslodavca u posljednjih šest mjeseci prije sklapanja ugovora.

Poslodavac je obvezan zdravstvenom radniku na njegov zahtjev izdati potvrdu o bruto iznosu satnice prosječne mjesečne plaće koja mu je isplaćena u posljednjih šest mjeseci prije sklapanja navedenog ugovora.

Poslodavac je obvezan opozvati odobrenje iz članka 125. stavka 1. Zakona o zdravstve-

noj zaštiti zdravstvenom radniku koji za svoj račun obavlja poslove protivno navedenom ugovoru, a ne odgovara ni za štetu koju njegov zaposlenik – zdravstveni radnik koji obavlja poslove za svoj račun na temelju odobrenja iz članka 125. stavka 1. Zakona o zdravstvenoj zaštiti –obavljanjem tih poslova prouzroči trećoj osobi.

Dodatna ograničenja rada zdravstvenog radnika u vezi sa sklapanjem poslova iz djelatnosti poslodavca uređena su citiranim Pravilnikom. Odobrenje zdravstvenom radniku za sklapanje poslova iz djelatnosti poslodavca može dati poslodavac, ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

- a) da je zdravstveni radnik u prethodnoj kalendarskoj godini postigao učinak za 20 posto veći u odnosu na prosječan učinak ostalih zdravstvenih radnika iste ustrojstvene, odnosno organizacijske jedinice, a koji obavljaju usporedive zdravstvene usluge ili
- b) da je zdravstveni radnik postigao učinak za 15 posto veći u odnosu na svoj učinak u prethodnoj kalendarskoj godini ili
- c) da je svojim radom značajno unaprijedio ugled ustanove.

Pri tome ovo odobrenje poslodavac može dati najviše za 50 posto zdravstvenih radnika jedne ustrojstvene, odnosno organizacijske jedinice koji su raspoređeni na srodna radna mjesta. Ako zahtjev za davanje odobrenja podnese više od 50 posto zdravstvenih radnika jedne ustrojstvene, odnosno organizacijske jedinice koji obavljaju poslove iste specijalnosti/uže specijalnosti, odnosno djelatnosti, te ako ispunjavaju jedan od navedenih uvjeta za odobrenje, poslodavac može dati odobrenje samo polovici najuspješnijih zdravstvenih radnika. Odobrenje zdravstvenom radniku može dati ravnatelj, odnosno sanacijski upravitelj ustanove uz prethodno pribavljenu suglasnost ministra zdravlja. Predmetno odobrenje ravnatelj, odnosno sanacijski upravitelj daje ili uskraćuje u roku od 30 dana od dana zaprimanja zahtjeva zdravstvenog radnika, i ono mora biti pisano

obrazloženo. Prethodnu suglasnost ministar zdravlja daje ili uskraćuje u roku od 15 dana od dana zaprimanja zahtjeva ravnatelja, odnosno sanacijskog upravitelja ustanove. To se odobrenje daje za vrijeme od jedne godine. U slučaju kada zdravstvena inspekcija utvrdi da je zdravstveni radnik obavljao poslove za svoj račun iz zdravstvene djelatnosti poslodavca bez odobrenja poslodavca, tom zdravstvenom radniku poslodavac ne smije dati odobrenje u razdoblju od dvije godine od dana donošenja rješenja zdravstvene inspekcije. Poslodavac ne smije dati odobrenje zdravstvenom radniku protiv kojeg se vodi kazneni postupak. Uz zahtjev za davanje odobrenja, zdravstveni radnik obavezan je poslodavcu podnijeti uvjerenje, ne starije od tri mjeseca, da se protiv njega ne vodi kazneni postupak.

3. Ugovorna zabrana natjecanja

Za razliku od zakonske zabrane natjecanja, ugovorna zabrana natjecanja mora biti posebno ugovorena i to u pisanom obliku. Ona može biti sastavni dio ugovora o radu ili se može urediti posebnim ugovorom.⁸

Cilj ugovorne zabrane utakmice je zaštita opravdanih interesa poslodavca, odnosno da mu radnik ne konkurira znanjem, vještinama i kontaktima stečenim dok je kod njega bio u radnom odnosu. S druge pak strane, ona radniku bitno onemogućava zapošljavanje, napredovanje i zaradu, jer se radi o poslovima za koje je radnik obučen, za koja je stekao određena znanja i iskustva te tako postao relevantan čimbenik na tržištu rada.

U praksi se to može odnositi na slučaj kad poslodavac uloži vrijeme i novac za edukaciju i osposobljavanje radnika, omogućivši mu stjecanje znanja, vještina i kontakata koje će on upotrijebiti nakon prestanka radnog odnosa te tako postati izravna konkurencija bivšem poslodavcu.

Ugovorna zabrana natjecanja ne smije se zaključiti na duže razdoblje od dvije godine od prestanka radnog odnosa, s time da se mora

Budući da je radnik pri zasnivanja radnog odnosa često u podređenom položaju, poslodavac mu pri sklapanju ugovora o radu može postaviti određene obveze. Jedna od tih obaveza može biti i ugovorna zabrana natjecanja. Riječ je o institutu obveznog prava reguliranom općim propisima obveznog prava. Ako bi radnik prekršio ugovornu zabranu natjecanja, u tom slučaju za njega može biti predviđena i ugovorna kazna, bez obzira je li poslodavac preuzeo obvezu isplate naknade za vrijeme trajanja ugovorne zabrane natjecanja.

izraziti u pisanom obliku. Dakle, ona počinje prvog dana nakon prestanka radnog odnosa. Ugovorna zabrana natjecanja odnosi se na:

- zabranu da se radnik zaposli kod druge osobe koja je u tržišnom natjecanju s poslodavcem
- zabranu da za svoj račun ili za račun treće osobe sklupa poslove s kojima se natječe s poslodavcem.⁹

S obzirom da se može ugovoriti samo zabrana zapošljavanja kod osobe koja je u tržišnom natjecanju s poslodavcem, ili pak samo zabrana sklapanja poslova kojima se natječe s poslodavcem za račun radnika ili treće osobe, ako u ugovoru ništa nije rečeno, već je samo generalno ugovorena zabrana natjecanja, smatra se da su u tom slučaju zabranjeni i zapošljavanje kod osobe koja je u tržišnom natjecanju s poslodavcem i sklapanje poslova s kojim se natječe s poslodavcem.¹⁰

Dakle, odredbe o zabrani natjecanja, bilo da

⁹ *Ibid.*, str. 304.

¹⁰ Gović, I., *Zabrana natjecanja radnika s poslodavcem*, u Gović, I., Marinković Drača, D., Milković, D., *Zakon o radu*, TEB Poslovno savjetovanje, Zagreb, 2010., str. 284.

⁸ *Ibid.*

su sastavni dio ugovora o radu ili uglavljene u poseban ugovor o zabrani natjecanja, moraju sadržavati određene bitne elemente. To se prvenstveno odnosi na uglavke o strankama, uglavke o opsegu zabrane natjecanja, te vremenu trajanja ugovorne zabrane.

U slučaju nepoštivanja ugovora od strane radnika, stranke mogu ugovoriti pravo poslodavca na naknadu štete, pravo na ispunjenje obveze te pravo na ugovornu kaznu. A u slučaju da poslodavac ne ispunjava obveze koje je prihvatio ugovorom, stranke mogu ugovoriti pravo na oslobođenje radnika obveza iz tog ugovora.¹¹

Dva su poslodavca u tržišnom natjecanju samo onda kada se oba bave istom ili sličnom djelatnošću, bez obzira na njihovu registriranu djelatnost, jer poslodavci često preširoko određuju djelatnosti prilikom registriranja.

Zbog toga bi u svakom konkretnom slučaju trebalo uzeti u obzir sve okolnosti važne za određivanje da li postoje elementi tržišnog natjecanja. Isto tako ugovorna zabrana se odnosi i na zabranu zapošljavanja na bilo kojem radnom mjestu kod novog poslodavca, kako ne bi došlo do zloupotrebe i fiktivnog zapošljavanja na neko drugo radno mjesto, a ne ono koje je zabranjeno.¹²

Prema općim propisima obveznog prava, ugovor je ništetan ako je protivan Ustavu Republike Hrvatske prisilnim propisima te moralu društva, ako svrha povrijeđenog prava ne upućuje na neku drugu sankciju, ili zakon, u određenom slučaju ne propisuje što drugo. Zakon o radu predviđa dvije situacije kad je ugovorna zabrana ništetna:

- ako je sklopi maloljetni radnik
- ako je sklopi radnik koji u vrijeme sklapanja prima plaću manju od prosječne plaće u Republici Hrvatskoj.

Prema Zakonu o obveznim odnosima,¹³ sud

11 Ruždjak, M., *Zabrana natjecanja radnika s poslodavcem*, u Crnić, I., et. al. *Radni odnosi u Republici Hrvatskoj*, Organizator, Zagreb, 2007., str. 372.

12 Gović, I., *Zabrana natjecanja radnika s poslodavcem*, u Gović, I., Marinković Drača, D., Milković, D., *Zakon o radu*, TEB Poslovno savjetovanje, Zagreb, 2010., str. 284

13 Čl. 327. Zakona o obveznim odnosima.

na ništetnost pazi po službenoj dužnosti, a na nju se može pozivati svaka zainteresirana stranka. To se u prvom redu odnosi na radnika i slijednike, te na sve druge koji imaju interes za utvrđivanje ugovora ništetnim. Međutim, poslodavac se zbog tih prethodno navedenih razloga ne može pozivati na ništetnost ugovora o zabrani utakmice.

Ugovorna zabrana ne obvezuje radnika ako cilj nije zaštita opravdanih poslovnih interesa poslodavca ili ako se njime, s obzirom na područje, vrijeme i cilj zabrane a u odnosu na opravdane interese poslodavca, nerazmjerno ograničava rad i napredovanje radnika (čl. 102. st. 5. ZOR-a). Dakle, kako ne bi došlo do nepotrebnog ograničavanja i napredovanja radnika, kao i utjecaja na njegovu daljnju karijeru, zakonodavac je zaštitio radnika od eventualne osвете poslodavca.

Dok od strane radnika postoji obveza zabrane natjecanja s poslodavcem, s druge strane poslodavac ima obvezu isplate naknade radniku za vrijeme zabrane natjecanja. Dakle, ugovorna zabrana natjecanja obvezuje radnika samo ako je ugovorom poslodavac preuzeo obvezu da će radniku za vrijeme trajanja zabrane isplaćivati naknadu najmanje u iznosu polovice prosječne plaće, isplaćene radniku u tri mjeseca prije prestanka ugovora o radu (čl. 103. st. 1. ZOR-a).

Poslodavac je dužan radniku isplatiti naknadu krajem svakog kalendarskog mjeseca. Ako je dio plaće radnika namijenjen za pokriće određenih troškova u svezi s obavljanjem rada, naknada se može razmjerno umanjiti (čl. 103. st. 3. ZOR-a).

Ugovorna zabrana utakmice prestaje:

- istekom roka na koji je sklopljena
- sporazumom stranaka koje su naznačene u ugovoru
- prestankom radnog odnosa ako je razlog prestanka smrt radnika ili njegova opća nesposobnost za rad
- ako radnik otkáže ugovor o radu izvanrednim otkazom, a razlog je to što je poslodavac teško povrijedio obvezu iz ugovora o radu, ugovorna zabrana prestaje važiti ako

u roku od mjesec dana od dana prestanka ugovora o radu radnik pisano izjavi da se ne smatra vezanim tim ugovorom

- u slučaju da poslodavac nezakonito otkáže ugovor o radu, osim ako u roku od petnaest dana od otkaza ugovora, obavijesti radnika da će mu za vrijeme trajanja ugovorne zabrane isplaćivati naknadu u iznosu prosječne plaće isplaćene radniku tijekom tri mjeseca prije prestanka ugovora o radu.¹⁴

Poslodavac može i odustati od ugovorne zabrane natjecanja, a time i od plaćanja naknade, ako pisano obavijesti radnika o odustanku od ugovorne zabrane. U tom slučaju poslodavac se oslobađa obveze plaćanje naknade nakon što su prošla tri mjeseca od dana dostave izjave od odustanka radniku (čl. 105. st. 2. ZOR-a).¹⁵

U slučaju povrede ugovora o zabrani natjecanja, poslodavac ima na raspolaganju određena zakonska prava kao što su ugovorna kazna, ispunjenje obveze i naknada štete.

4. Ugovorna kazna

Budući da je radnik pri zasnivanja radnog odnosa često u podređenom položaju, poslodavac mu pri sklapanju ugovora o radu može postaviti određene obveze. Jedna od tih obaveza može biti i ugovorna zabrana natjecanja. Riječ je o institutu obveznog prava reguliranom općim propisima obveznog prava. Ako bi radnik prekršio ugovornu zabranu natjecanja, u tom slučaju za njega može biti predviđena i ugovorna kazna, bez obzira je li poslodavac preuzeo obvezu isplate naknade za vrijeme trajanja ugovorne zabrane natjecanja.¹⁶ Dakle, ugovorna kazna nije obvezni institut, nego se za slučaj nepoštivanja ugovorne zabrane natjecanja može ugovoriti. Ako je za slučaj nepoštivanja ugovorne zabrane natjecanja predviđena samo ugovorna kazna, poslodavac može, u skladu s općim propisima obveznog prava, tražiti samo isplatu

te kazne, a ne i ispunjenje obveze ili naknadu štete (čl. 106. st. 2. ZOR-a).

Ugovorna kazna jest sve češća u praksi, jer poslodavac prema radniku nema nikakvu obvezu, za razliku od ugovorne zabrane natjecanja, koja je na snazi jedino ako poslodavac radniku isplaćuje određenu naknadu. Ugovorna kazna mora biti ugovorena u onom obliku koji je propisan za ugovor iz kojeg nastaje glavna obveza, što znači da u slučaju ugovora o zabrani utakmice ugovorna kazna mora imati pisani oblik.¹⁷

Zakonom o obveznim odnosima detaljnije se uređuje ugovornu kaznu kao novčani iznos ili neku drugu materijalnu korist koju dužnik treba pribaviti vjerovniku ako ne ispuni svoju obvezu, zakasni s ispunjenjem ili je neuredno ispuni (čl. 350. st. 1. ZOO-a).

Sporazum o ugovornoj kazni dijeli pravnu sudbinu obveze na čije se osiguranje odnosi. Dakle, u slučaju prestanka ugovorne zabrane natjecanja, slijedom toga prestaje i obveza glede ugovorne kazne. Ako bi do neispunjenja obveze, neurednog ispunjenja ili zakašnjenja došlo zbog uzroka za koje dužnik ne odgovara, u tom slučaju sporazum o ugovornoj kazni gubi pravni učinak.

Visinu ugovorne kazne stranke određuju po svojoj volji, bilo u ukupnom iznosu ili u postotku. U ugovoru o zabrani ona se najčešće određuje brojem plaća koje radnik prima¹⁸. U slučaju da je ugovorna kazna nerazmjerno visoka s obzirom na vrijednost i značenje objekta obveze, sud može na zahtjev dužnika smanjiti iznos ugovorne kazne.

Poslodavac ima pravo zahtijevati ugovornu kaznu i kad njezin iznos premašuje visinu štete koju je pretrpio, ali on ima pravo zahtijevati ugovornu kaznu i kad nije pretrpio nikakvu štetu. Ako je šteta koju je poslodavac pretrpio veća od iznosa ugovorne kazne, ima pravo zahtijevati razliku do potpune naknade štete.

¹⁴ Zlatović, D., Malenica, I., *op. cit.*, str. 307.

¹⁵ Ruždjak, M., *Zabrana takmičenja radnika s poslodavcem*, Pravo u gospodarstvu, vol. 42., br. 4., 2003., str. 214.

¹⁶ Zlatović, D., Malenica, I., *op. cit.*, str. 307.-308.

¹⁷ Ruždjak, M., *Zabrana natjecanja radnika s poslodavcem*, u Crnić, I., et. al. *Radni odnosi u Republici Hrvatskoj*, Organizator, Zagreb, 2007., str. 373.

¹⁸ *Ibid.*

Reagiranje Dragana Katića, autora članka "Uživa li ovrhovoditelj, kao kupac nekretnine u ovršnom postupku, zaštitu kao i svaki drugi kupac?", objavljenog u "Odvjetniku" 11-12/15

Poštovani,

U vašem cijenjenom glasilu i časopisu "Odvjetnik", broj 11-12/15, u odjeljku "Članci i rasprave", od 39. do 46. stranice objavljen je članak pod naslovom "Uživa li ovrhovoditelj, kao kupac nekretnine u ovršnom postupku, zaštitu kao i svaki drugi kupac?", autora Dragana Katića, suca Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Međutim, tom se prilikom, iako sam već i ranije pisao u vašem časopisu, u naznaci ispred imena autora potkrala (očito nenamjerna) pogreška. Navedeno je da članak piše dr. sc. Dragan Katić, ali ja nemam akademski stupanj doktora znanosti, pa se iza mog imena i prezimena može navesti samo akademski naziv – magistar prava (zakonska kratica: mag. iur.). Zbog toga molim da se ta činjenica priopći cijenjenim čitateljima vašeg časopisa.

Navedeni je članak, pretpostavljam zbog načina pisanja ali i zbog svog sadržaja, iako je njegova svrha bila sasvim drugačija, nažalost, izazvao određene nedoumice i dvojbe kod nekih čitatelja, pa se zbog toga osjećam dužnim dodatno pojasniti neke njegove dijelove.

Članak je pisan u množini, dakle, načinom koji čitateljima jasno daje do znanja da kao sudac nisam usamljen u mišljenju koje sam izrazio u odnosu na sadržaj pravne norme iz članka 110. Ovršnog zakona (Narodne novine, br. 112/12, 25/13 i 93/14 – u daljnjem tekstu: OZ/12), odnosno nekadašnjeg članka 102. Ovršnog zakona (Narodne novine, br. 57/96, 29/99, 42/00, 173/00, 194/03, 151/04, 88/05, 121/05 i 67/08 – u daljnjem tekstu: OZ).

Međutim, takvim načinom pisanja ničim nisam dovodio u sumnju, a niti u bilo čemu kritizirao revizijsku odluku u predmetu Vrhovnog suda Republike Hrvatske br. Rev 648/2013-3 od 23. rujna 2014. To je svakom tko je pažljivo pročitao članak, iskreno se nadam, vidljivo iz sadržaja članka i njegovog zaključka. Osnovna namjera autora bila je potaknuti (odvjetničku) javnost na razmišljanje o drugačijem i možebitno pravednijem sadržaju pravne norme iz članka 110. OZ/12. Dakle, članak se u tom smjeru samo po-

služio revizijskom odlukom (ujedno i odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske), jer je donesena na temelju postojeće zakonske odredbe. U tom smislu i bez potrebe za ponavljanjem upućujem na dijelove članka koji se navode redoslijedom iz njegova sadržaja:

U ovom članku prikazana je revizijska odluka u kojoj je odgovoreno na postavljeno pravno pitanje i koja nas je potaknula na razmišljanja o mogućim zakonodavnim rješenjima u budućem 'pravednijem' propisivanju zaštite kupca kojemu je nekretnina dosuđena pravomoćnim rješenjem o dosudi.

Prema tome, u navedenoj revizijskoj odluci, koja svoju potporu nalazi i u citiranoj odluci Ustavnog suda Republike Hrvatske, jasno je izraženo pravno shvaćanje prema kojem ovrhovoditelj kao kupac nekretnine u ovršnom postupku, nakon što mu je nekretnina dosuđena pravomoćnim rješenjem o dosudi, iako je rješenje o ovrsi zajedno s provedenim radnjama naknadno pravomoćno ukinuto, uživa zaštitu kao i svaki drugi kupac.

Međutim, neovisno od stanja u navedenom predmetu, u razmišljanjima o mogućim odgovorima na sporno pravno pitanje, nameće se i rješenje koje bi u budućnosti moglo poslužiti zakonodavcu u djelomično drugačijem određenju i cilju pravne norme iz članka 110. OZ/12.¹

Završno, smatramo da je, iz navedenih razloga, moguće i potrebno intervenirati u pravnu normu iz članka 110. OZ/12 i to tako da se na kraju, iza postojećeg teksta, umjesto točke stavi zarez i doda slijedeći tekst: "osim kada je kupac ovrhovoditelj."

S druge strane, pokušali smo kritički sagledati i obrazložiti razloge za možebitno drugačiji sadržaj članka 110. OZ/12 jer nam se čini da bi razlikovanje ovrhovoditelja od kupca nekretnine kao treće osobe, u slučaju ukidanja ili preinake rješenja o ovrsi poslije pravomoćnosti rješenja o dosudi nekretnine, bilo ne samo "pravednije" rješenje za stranke iz ovršnog postupka, već bi dalo

¹ Naslov ovog dijela glasi: "U prilog raspravi o drugačijim razmišljanjima o možebitnom sadržaju pravne norme iz članka 110. OZ/12"

smisao i svrhu radnjama ovršenika upravljenim na eliminiranje rješenja o ovrsi i ovršnih isprava koje su dovele do ovrhe. U protivnom bi uspješno ukidanje ili preinačenje rješenja o ovrsi, iza kojeg stoje ne samo nastojanja stranaka već i brojne radnje sudova, ostale bez učinka i legitimnih očekivanja pa čak i onda kada nema nikakvih drugih zapreka za provedbu protuovrhe koja bi se sastojala u tome da se ovršeniku vrati jedina nekretnina u kojoj stanuje i koja je nužna za zadovoljenje njegovih osnovnih stambenih potreba. U tom je smislu ovaj članak tek pokušaj drugačijeg razmišljanja i kao takav prilog kritičkim raspravama o pravnom domašaju, pravednosti i budućnosti pravne norme iz članka 110. OZ/12.² Prema tome, vjerujem da iz ovako navedenog bitnog sadržaja članka ne bi trebalo izvesti zaključak prema kojem bi se izneseno mišljenje, umjesto na raspravu o sadržaju pravne norme, odnosilo na sam revizijski predmet koji je kao primjer citiran u članku. Dakle, u članku se ne iznosi nikakvo "promijenjeno" pravno shva-

2 Dio iz sadržaja Zaključka pod točkom IV. članka.

ćanje niti autora, niti drugih kolega sudaca, a ponajmanje sjednice vijeća koje je postupalo u navedenom predmetu ili sjednice građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske u odnosu na naznačeni revizijski predmet i postavljeno pravno pitanje u njemu, jer bi u takvom slučaju to bilo izrijekom naznačeno.

Konačno, ističem da je u Izboru odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske, broj 1/2015, u izdanju "Narodnih novina", pod red. br. 262. upravo objavljena sljedeća sentenca: "Ovrhovoditelj kao kupac nekretnine u ovršnom postupku, uživa zaštitu propisanu odredbom članka 102. Ovršnog zakona kao i svaki drugi kupac". Potom se navodi sadržaj revizijske odluke broj Rev 648/2013-3 od 23. rujna 2014., koja je kao primjer poslužila i autoru u sastavljanju ovog članka.

Poštovani čitatelji, nadam se da sam odgovorio na vaša pitanja i otklonio moguće nedoumice zbog kojih se ovim putem ispričavam.

Dragan Katić, mag. iur.

IUS-INFO®

Najveći hrvatski pravno-informacijski portal

Pravno rješenje koje štedi vaše vrijeme!

IUS-INFO redovito vas opskrbljuje dnevno ažuriranim i preglednim informacijama pravnog sadržaja.

Isprobajte uslugu IUS-INFO!

Posjetite nas na www.iusinfo.hr

IUS SOFTWARE d. o. o.

Tuškanova 37
10 000 Zagreb

Tel. 01 5999 918

Fax. 01 5999 919

e-mail: info@iusinfo.hr

Kolokacije u jeziku prava

Kabuki i papiri iz Paname – što im je zajedničko?

Piše:

Ivana Bendow
prof.

Jezičnu analizu “papira iz Paname” – skandala koji u zadnje vrijeme puni naslovnice (*an affair that has recently made headlines*) – započet ćemo naopačke, tj. od njegovih mogućih posljedica.

Upitan o mogućem učinku informacija koje su procurile (*the impact of the information that leaked*), novinar i publicist Craig Copetas kaže da će učinak biti *a kabuki dance* – bal pod maskama, krabuljni ples, politički teatar, zabava za puk (japanski *kabuki theater* počeo je kao zabava za puk, tj. siromašnije stanovništvo gradova). Ekonomist Steeve Keen, profesor na londonskom Kingston University, vjeruje da je kazalište sjena, *a shadow theatre*, primjerenija metafora za reakciju rukovodećih elita koja je uslijedila i koju ćemo još dugo pratiti. Očito je da su oba komentatora pesimistična, odnosno sumnjaju da će se stati na kraj nepoželjnoj praksi o kojoj je riječ, zbog koje državni proračuni gube milijunske prihode. Kada i kako legalno izbjegavanje plaćanja poreza iskorištavanjem manjkavosti ili nedorečenosti zakona, takozvanih “rupa u zakonu” (*a loophole – an ambiguity or omission in a law*) postaje nezakonito, to moj nepravnički um ne može dokučiti – *that is beyond me*, reklo bi se na engleskom. Stoga ću se ograničiti na jezično pitanje i podsjetiti čitatelja da se legalno izbjegavanje poreza na engleskom naziva *tax avoidance*, a utaja poreza *tax evasion*. U svakom slučaju, oba spomenuta komentatora naglašavaju da je osnivanje offshore društava u poreznim oazama zasad zakonito i pravovajano – *it’s legal and legitimate*.

Neki analitičari misle da pokušaji reguliranja offshore biznisa nalikuju igri lupanja krtica u vrtu – *attempts to regulate the offshore industry are a bit like Whac-a-Mole*. Mlatneš jednu krticu, a druga iskoči iz rupe – *you whack a mole and another one pops up*. Međutim, nisu svi jednako pesimistični u pogledu mogućnosti da se stane na rep izbjegavanju poreza putem poreznih oaza. Steeve Keen, na primjer, vidi učinkovito rješenje u tome da se uređivanje kretanja kapitala vrati u nadležnost nacionalnih država. On doslovno kaže: “*We need to make finance national once more. If you make it illegal, for example, for English residents to have shelf companies registered anywhere other than in England, then, I think, you have an effective means.*”

Panama je samo jedna od mnogobrojnih poreznih oaza, a navodno baš i nije u modi među pravim znalcima. Naziv porezna oaza preuzeli smo, sasvim očekivano, iz njemačkog (*die Steueroase*). Ako vas riječ *haven* u engleskom nazivu *tax haven* podsjeća na njemački *Hafen* (luka), to nije slučajno. Riječ upućuje na zajedničku rodoslovnu pripadnost engleskog i njemačkog. Osim u kolokaciji *tax haven*, samostalno se upotrebljava u značenju koje odgovara hrvatskim riječima utočište, sklonište, mjesto za predah, kao u primjeru *Everyone needs a haven at the end of a busy working day*. Porezne oaze su utočišta, mjesta za predah od navodno napasnih poreznika. Treba pripaziti na izgovor riječi *haven*, u kojem se javlja diftong “ei” (otprilike: heivn) i ne miješati je s rječju *heaven* (izgovor otprilike:

O autorici
Ivana Bendow podučava
pravnički engleski jezik
i sastavlja hrvatsko-
engleski kolokacijski
rječnik prava. Autorica
je dvaju dvojezičnih
frazoloških rječnika u
nakladi Školske knjige.

hevn) koja znači nebo, raj. Izgovor ćemo najlakše uvježbati kroz igru riječima: *tax havens are heaven for tax dodgers* – porezne oaze su raj za one koji izbjegavaju plaćanje poreza.

A sada pogledajmo početak priče o “papiri-ma”. Na njenom početku stoji osoba imenom *John Doe*. U jednoj emisiji njemačke televizije ZDF, dva istraživačka novinara *Süddeutsche Zeitung*a upravo tako odgovaraju na pitanje znaju li tko je osoba koja im je dostavila jedanaest i pol milijuna dokumenata – ne znaju, osoba je anonimna, predstavila im se, kažu, kao *John Doe*. Nisu s njom nikada usmeno razgovarali, ni telefonom, ne znaju je li muškarac ili žena, ni koliko je stara, niti žele nagađati o njenim (njegovim?) motivima. *John*

Doe je izmišljeno ime (*a fictitious name*) koje se, posebno u američkom sudstvu, koristi za osobu čiji je identitet nepoznat, ili za zaštitu identiteta osobe koja je poznata samo sudu, ili u slučaju nepoznatog počinitelja.

Kad na internetu otvorim stranicu “Zakon.hr”, uz svaki mi zakon požele da uživam u njegovom čitanju (“Uživajte...”). Tako i ja kažem: do našeg sljedećeg susreta na stranicama *Odvjetnika*, uživajte u krabuljnom plesu političara potaknutom papirima iz Paname. *Enjoy the political kabuki dance triggered by Panama Papers!* Uživajte i u mnoštvu sugestivnih metafora koje se učestalo koriste u osvrtima na ovu mega-afere – *the mega scandal*.

sunčana odredišta daleko od očiju poreznika sunny destinations far from the eye of the taxman

gdje bogati i slavni sakrivaju novac where the rich and the famous hide their money

biti uhvaćen na djelu, biti uhvaćen s prstima u pekmezu to be caught red-handed, to get caught with your hands in the cookie jar

izbjeći plaćanje poreza to avoid paying tax, to dodge tax

izbjegavanje poreza tax avoidance

utaja poreza tax evasion

oprati prljavu dobit to launder dirty profits

pranje novca money laundering

porezna oaza a tax haven

zatvoriti rupe u zakonu to close the loopholes

donijeti propise kojima se ta praksa zabranjuje to pass legislation prohibiting such practice

uklanjati simptome umjesto da liječimo bolest to treat symptoms instead of treating the disease

osnovati paravan društvo to set up a shell company, to form a shelf entity

pojedinci koji su navodno prekršili porezne zakone individuals who have

allegedly broken tax laws

tajne prljavog novca the secrets of dirty money

izaći na svjetlo dana to come to light

zviždač a whistleblower

curenje informacija od zviždača a whistleblower leak

zazvoniti na uzbunu to raise the alarm

raskrinkati cijelu tu komediju to expose the charade

otvoriti Pandorinu kutiju to open Pandora's box, to open a can of worms

bankovna tajna banking secrecy

odvjetnička tajna attorney-client privilege

odvjetničko društvo u središtu afere the law firm at the heart of the scandal

s dužnom pažnjom provjeriti sve svoje klijente to carry out due diligence on all your clients

niske naknade za pravne poslove low transaction fees

udovoljiti potrebi za transparentnosti to meet the need for transparency

osigurati anonimnost ulagatelja to ensure investor anonymity

imena koja se pojavljuju u podacima the names that feature in the data

lov na vještice a witchhunt

sustav već puca po šavovima the system is already fraying at the edges

Veliko i malo početno slovo u jeziku prava (1)

Priredio

.....
dr. sc.
Marko Alerić
 prof.

Značenja se u jeziku ne prenose samo riječima nego i upotrebom pravopisnih znakova (točke, upitnika, uskličnika, zareza i drugih), zatim upotrebom različitih tipova slova (kosim slovima, podebljanim slovima i drugim), ali i time što neku riječ možemo napisati malim ili velikim početnim slovom. To znači da riječ u kojoj su sva slova, svi glasovi isti, npr. riječ *zakon* koja je napisana malim početnim slovom ima drugačije značenje od riječi *Zakon* koja je napisana velikim početnim slovom. Riječ *zakon* napisana malim početnim slovom, npr. u rečenici: *Na sjednici je bilo riječi o novom zakonu o radu* znači da zakon o radu još nije donesen, da je on tek predložen, odnosno da se o njemu tek raspravlja. Kada zakon bude donese, kada postane služben, onda ga, u skladu s pravilom da se velikim početnim slovom piše prva riječ u imenu službenog dokumenta, zakona, propisa i sl., treba pisati velikim početnim slovom, kao u rečenici: *Pravilnik je usklađen s novim Zakonom o radu*.

Sva pravopisna pravila u ovom tekstu u skladu su sa službenim „Hrvatskim pravopisom“ koji je 2013. objavljen u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Osim u tiskanom izdanju taj je pravopis u cijelosti dostupan i na mrežnoj stranici: pravopis.hr, što omogućuje jednostavno i praktično upoznavanje s pravopisnim pravilima i jednostavnu i praktičnu provjeru je li riječ koju smo napisali pravilna, u skladu s pravopisnim pravilima.

Osnovno pravopisno pravilo u vezi s pisanjem velikih početnih slova propisuje da se velikim početnim slovom pišu

- a) prva riječ u rečenici
- b) riječi iz poštovanja i počasti i
- c) imena.

U ovom članku objasniti ćemo osnovna pravila pisanja imena, a u sljedećem broju „Odvjetnika“ pravila pisanja riječi iz poštovanja i počasti. Riječju ‘ime’ označava se pojedinačno biće, stvar ili skupina. Imena mogu biti jednočlana i višečlana. Jednočlana se imena sastoje od jedne, a višečlana od dvije ili više riječi. Npr. jednočlana su imena *Zagreb*, *Europa*, a višečlana *Ustav Republike Hrvatske*, *Prijedlog izmjena i dopuna Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*.

Pravilno pisanje velikog i malog početnog slova uvijek je povezano s tzv. izvanjezičnom stvarnošću. Naime, za pravilno pisanje velikih i malih početnih slova nije dovoljno poznavati samo pravopisna pravila, nego i znati što pojedina riječ ili skupina riječi označava. Ako riječ upotrebljavamo kao opću imenicu, a ne kao vlastito ime, tada je pišemo malim početnim slovom. Npr. riječ *sud* koju smo napisali malim početnim slovom označava opću imenicu i kao takva se javlja, npr. u rečenici: *Taj problem morat će se riješiti na sudu*. Međutim, ako se misli na konkretan sud, npr. na *Općinski građanski sud u Zagrebu*, onda riječ *sud* treba napisati velikim početnim slovom, kao u rečenici: *Taj problem morat će se riješiti na Sudu*. Slično će i riječ *odvjetnik* biti napisana malim početnim slovom kad označava osobu koja je ‘branitelj okrivljenog u kaznenom postupku’, a velikim početnim slovom *Odvjetnik* kad označava časopis Hrvatske odvjetničke komore. Dakle, zamjena maloga početnog slova velikim u riječima *sud* i *odvjetnik* dovodi i do promjene značenja tih riječi, a ta promjena može utjecati i na promjenu značenja rečenice u kojoj je upotrijebljena, a zatim i cijelog teksta.

O autoru:

Doc. dr. sc. Marko Alerić diplomirao je na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, a zatim magistrirao i doktorirao. Na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu zaposlen je kao docent. Stalni je stručni suradnik Radio Sljemena u emisiji “Hrvatski naš svagdašnji”. Suautor je knjige “Hrvatski u upotrebi”.

Nesigurnosti u pravilnom pisanju velikih i malih početnih slova obično se javljaju kod pisanja višočlanih imena, odnosno imena koja se sastoje od najmanje dvije, a ponekad i od pet-šest, pa i više riječi. Pravopisno pravilo koje se odnosi na pisanje višočlanih imena propisuje da se kod višočlanih imena velikim početnim slovom piše samo prva riječ, a od ostalih riječi u imenu samo one koje bi se, kada bi bile napisane samostalno, izvan višočlanog imena, pisale velikim početnim slovom.

Ipak, u nekim se slučajevima velikim početnim slovom piše svaka riječ (osim prijedloga i veznika), npr. u imenima ljudi, naseljenih mjesta, država i kontinenta. U skladu s tim pravilno ćemo napisati: *Ivan Jurić, Marta Perić-Jukić, Sveti Petar u Šumi* (naseljeno mjesto), *Terezino Polje* (naseljeno mjesto), *Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske* (ime države), *Veliko Vojvodstvo Luksemburg* (ime države), *Južna Amerika* (ime kontinenta).

U imenima ustanova, organizacija, tijela, udruga, državnih i javnih službi i sl. velikim se početnim slovom, kao i kod ostalih imena, piše obavezno prva riječ, a od ostalih riječi u imenu one koje bi se, kada bi se pisale samostalno, pisale velikim početnim slovom. Npr. u višesložnom imenu *Vrhovni sud Republike Hrvatske* prva riječ pravilno treba biti napisana velikim početnim slovom jer navedeno ime označava instituciju, najviši sud u Republici Hrvatskoj. Riječi *Republike Hrvatske* također se pišu velikim početnim slovom jer je to ime države.

Ako umjesto cijelog imena neke ustanove upotrijebimo njezino skraćeno ime, tada to skraćeno ime pišemo velikim početnim slovom. Dakle, umjesto *Vrhovni sud Republike Hrvatske* možemo upotrijebiti samo riječ *Sud*, a umjesto *Odvjetnički ured Ivić* samo riječ *Ured* i tada će riječi *Sud* i *Ured* pravilno biti napisane velikim početnim slovom. Naravno, prilikom skraćivanja imena institucija uvijek moramo biti posve sigurni da će primatelj poruke pod kraćim imenom razumjeti

upravo onaj puni naziv koji smo htjeli, a ne neki drugi.

Velikim se početnim slovom piše i prva riječ u imenu službenih tekstova, dokumenata, zakona, propisa, odredaba, pravilnika, uredaba, sporazuma, povelja i sl. Ako je ime višočlano, ostale se riječi, u skladu s već spomenutim pravopisnim pravilom, pišu malim početnim slovom, osim riječi koje bi se samostalno, izvan višočlanog imena, pisale velikim početnim slovom.

Npr. u imenima dokumenata: *Carinski zakon, Obiteljski zakon, Opći porezni zakon, Pravilnik o gospodarenju otpadom, Pravilnik o porezu na dobit, Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika* samo će prva riječ u imenu biti napisana velikim početnim slovom jer od ostalih riječi u navedenim imenima nema nijedne koja bi se samostalno pisala velikim početnim slovom.

Međutim, u imenima dokumenata: *Zakon o Agenciji za mobilnost i programe Europske unije, Zakon o Državnoj agenciji za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka, Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske* velikim je početnim slovom napisano više riječi u imenu.

Da u pisanju višočlanih imena ne bismo pogriješili, trebamo utvrditi njihove sastavne dijelove. U imenu *Zakon o Agenciji za mobilnost i programe Europske unije* velikim početnim slovom treba napisati riječi *Zakon*, jer je to prva riječ imena, zatim *Agenciji*, jer je prva riječ imena agencije (*Agencija za mobilnost i programe*) i *Europske*, jer je ime unije *Europska unija*. U imenu *Europska unija* velikim se početnim slovom piše samo prva riječ jer je *Europska unija* zajednica samostalnih država. Velikim se početnim slovom pišu nazivi časopisa i novina, npr. *Odvjetnik, Hrvatski zemljopis*. Također se velikim početnim slovom pišu i naslovi, podnaslovi, naslovi rubrika, poglavlja i potpoglavlja. U časopisu *Odvjetnik*, npr. postoje rubrike *Iz Hrvatske odvjetničke komore, Članci i rasprave, Hrvatski za odvjetnike*, koje se, u skladu s pravilima, pišu velikim početnim slovom.

Dana 17. veljače 2016. godine pred predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

IVA BAICA SKERT
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 8. veljače
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ŠIBENIKU.

STJEPAN BARIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 8. veljače
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARINA BOŠNJAK
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 8. veljače
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

TIHANA ČIKEŠ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 8. veljače
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

IVO DOBRAŠIN
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 8. veljače
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

IVAN ESTER
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 8. veljače
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**ALEKSANDRA
KLARIĆ MILOŠ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 8. veljače
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARKO KOKIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 8. veljače
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

BRUNO KUVAČ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 8. veljače
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ŠIBENIKU.

**BILLIE JEAN
MANDIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 8. veljače
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**ANA MENDRILA
DOBROVIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 8. veljače
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

**BOŽENKA
MOSTARČIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 8. veljače
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

DIJANA PEĆI
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 8. veljače
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ANJA TOLIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 8. veljače
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

JOSIP TOMAS
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 8. veljače
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

*Predsjednik HOK-a
Robert Travaš
s novim članovima*

Dana 23. ožujka 2016. godine pred dopredsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

MARIJA BEBER
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ŠIME BOGOVIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**LUCIJA CAR-
PAVLIC**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

LUKA DOROTIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARKO ĐURIČIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

IGOR FABIJANEC
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine
sa sjedištem
ureda u VELIKOJ
GORICI.

VALENTINA GALIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u VARAŽDINU.

**ANA-MARIA
GURDULIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u SLAVONSKOM
BRODU.

MARIN HUZZAK
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZADRU.

TONI IVANDIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**ANDRIJANA
KAŠTELAN**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**SANDRA
LACMANOVIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

LIDIJA LEŠIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine sa
sjedištem ureda
u OSIJEKU.

MAJA LEŠNJAK
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

TAMARA LEVAČIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

DORA LUKENDA
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**SANDRA
MARKOVIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

BRUNO MONIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ANITA SUŠAC
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

VELID NASIF
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

JASNA OREŠIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

TONČI PAVIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

SONJA ŠUGH
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**NATAŠA
PLETIKOSA**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MAJA RUDEŠ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**DORA RUŽIČIĆ
DRAŽIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

DAVORIN TAMAŠ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine sa
sjedištem ureda
u SLATINI.

*Dopredsjednik HOK-a
Mladen Klasić
s novim članovima*

Dana 13. travnja 2016. godine pred predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

JOSIP BAŠIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 4. travnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZADRU.

**PETRA BATARELO
RENDIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 4. travnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

KARLO FRKOVIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 4. travnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**KATARINA
GILLICH**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 4. travnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

NEDA JANUS
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 4. travnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARO KONJUH
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 4. travnja
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARIJA LUBURIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 4.
travnja 2016.
godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**RENATA LUKEŽIĆ
JURETIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 4. travnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u KUKULJANOVU.

DARIO MILIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 4. travnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

DORA PAPIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 4. travnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u ZADRU.

PAVLE PERŠIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 7. ožujka
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u PULI.

NIKŠA RADIŠIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 4. travnja
2016. godine, sa
sjedištem ureda
u PULI.

MIA ŠARIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 4. travnja
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARIO ŠEĀVIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 4. travnja
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**SANDRA
ŠIMUNIĆ-MAMIĆ**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 4. travnja
2016. godine sa
sjedištem ureda
u SPLITU.

KLARA TABAK
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 4. travnja
2016. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

HRVOJE TOJČIĆ
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 4. travnja
2016. godine sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

**KRUNOSLAV
VULJAK**
Odobren upis na
sjednici Izvršnog
odbora 4. travnja
2016. godine sa
sjedištem ureda
u KOPRIVNICI.

*Predsjednik HOK-a
Robert Travaš
s novim članovima*

Mario Klokočovnik (1961. – 2016.)

Sve što se u ovom času na rastanku s prijateljem može reći stalo bi u jednu jedinu riječ, u jauk. Nema tog oproštajnog govora, u našem slučaju završne riječi, koja bi mogla ublažiti bol najmilijima Zrinki, Mislavu i Mateju i smanjiti tugu prijateljima.

Ali ipak treba u nekoliko crtica prizvati to drago lice ovdje k nama i reći kakav je bio Mario Klokočovnik. Temperamentan i elegantan, brz u misli i brz u rečenici, ozbiljan i koncentriran, a čas zatim u veselom prštavom smijehu.

Jedan od naših prvaka.

Rodio se u Vinkovcima, ali je bio zagrebački osnovnoškolac i gimnazijalac, diplomirao na Pravnom fakultetu 1985. godine. Pravničku karijeru započeo je u Bolnici Sestre milosrdnice, a zatim je četiri godine bio istaknuti zastupnik Croatia osiguranja. Od 2003. godine upisan je u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore.

Srčan i strastven, predoziran u pravičnosti, kroz život i kroz sudnicu nije prolazio pasivno niti kao zastupnik Croatije, a još manje kao odvjetnik. Među kolegama predvodnik, kolovođa, onaj kojega se pita... a odgovore je uvijek imao, i savjet, i stav, uz pregršt sudske prakse koju je sipao kao iz rukava i valjda iz džepića na sakou na kojem je bio obvezatni ukrasni rupčić.

Ostrašćeni odvjetnik, zagovornik one anonimne ranjive skupine oštećenika koju ne spominju mediji, a koja se iz potrebe i nužde utječe sudu i onda na svojoj koži osjeća kako je to kad institucije rade svoj posao. Takve je zastupao, za takve se borio i taj teški teret iz ureda nosio doma. Nije pristajao na nametnuta ograničenja niti se mirio s nepravdom, a izdvajao se po tom što je to znao glasno i naročito pismeno iskazati.

Jedan je od utemeljitelja stručne Sekcije odvjetnika koji zastupaju oštećenike pri Hrvatskoj odvjetničkoj komori.

Susreti s Mariom bili su uvijek veselje i moralna potpora u sivilu sudskih hodnika, a na kavi s njim kao da je bilo lakše, a uistinu sve je bilo ljepše. Zavidio sam mu na urednosti, na pedanteriji, a on bi me uvijek između ovih vrlina iznenadio sjajnim humorom.

Zbogom prijatelju, hvala ti na radosti i prijateljstvu...

U ime Hrvatske odvjetničke komore i zagrebačkog Zbora molim obitelj da primi izraze iskrene sućuti.

(Govor Brune Spiza, odvjetnika u Zagrebu, na posljednjem ispraćaju Marija Klokočovnika na zagrebačkom groblju Mirogoj, 9. ožujka 2016.)

Berto Črnja

Berto Črnja preminuo je 7. ožujka 2016. godine u 92-oj godini života. Berto Črnja bio je pravnik, novinar, odvjetnik, sudac i prije svega - prema riječima njegovih prijatelja - čovjek ogromnog poštenja, hrabrosti i principijelnosti.

Nakon karijere u odvjetništvu postao je sudac Vrhovnog suda Hrvatske ali je na to mjesto dao ostavku čim su počela masovna uhićenja i suđenja hrvatskim intelektualcima i studentima tijekom Hrvatskog proljeća. Posljednji ispraćaj bio je na zagrebačkom Mirogoju, a Berto Črnja pokopan je na groblju Poljane u Ičićima.

HRVATSKA ODVJETNIČKA KOMORA
Koturaška 53/II
10000 Zagreb

KREDITNI ODBOR

POZIV

Kreditni odbor Hrvatske odvjetničke komore poziva zainteresirane odvjetnike koji ispunjavaju uvjete za dodjelu kredita, predviđene čl. 5. Pravilnika o kreditiranju odvjetnika, da podnesu zahtjev za dodjelu kredita.

Pravo na kredit imaju odvjetnici članovi Hrvatske odvjetničke komore pod sljedećim uvjetima:

1.

da su upisani u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore neposredno nakon neprekinute dvogodišnje vježbe odvjetničkih vježbenika;

2.

da od njihova upisa u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore nije u času podnošenja zahtjeva za kredit prošlo više od jedne (1) godine;

3.

da u času podnošenja zahtjeva nisu stariji od 35 godina.

Kreditni odbor Hrvatske odvjetničke komore će odlučivati o onim zahtjevima koji su podneseni do dana donošenja odluke o dodjeli kredita.

ABA Section of International Law

2016 Europe Forum

May 29 – 31, 2016

Parco dei Principi Grand Hotel • Rome, Italy

- International Ethics
- Mergers and Acquisitions
- Dispute Resolution Under TTIP
- Collective Actions in the U.S. and EU
- Cross-Border Estate Planning
- Privacy and Data Security
- Cross-Border Criminal Law
- The International Criminal Court
- International Trade Agreements in the 21st Century
- Corporate Counsel Roundtable

ABA Section of
International Law
Your Gateway to International Practice